

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

МЕЛЬНИК ІВАН ІВАНОВИЧ

УДК 338+327.7

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В
ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

ОП «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування»

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник д.е.н., професор Петренко В. П.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

д.н. з держ.упр., професор Лопушинський І.П.

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

к.е.н., доцент Гречаник Б. В.

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ – 2024

АНОТАЦІЯ

Мельник І. І. Державне регулювання економіки України в період глобалізації суспільства. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування". Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2024.

Магістерська робота присвячена аналізу та розробці шляхів вдосконалення державного управління економікою України в умовах глобалізаційних викликів. У першому розділі досліджено теоретичні засади державного управління економікою, розглянуто поняття, сутність та завдання державного управління, а також вплив глобалізаційних процесів на функціонування економічних систем. Особлива увага приділяється аналізу змін у розвитку українського суспільства в умовах глобальних трансформацій.

Другий розділ присвячено оцінці ефективності системи державного управління економікою України. Розглянуто існуючі механізми регулювання, проведено аналіз показників економічного управління та оцінено ефективність управлінських рішень в умовах сучасних викликів. У третьому розділі розроблено рекомендації щодо вдосконалення державного управління, які передбачають стратегії адаптації економічної політики та конкретні пропозиції з реформування, з урахуванням глобалізаційних процесів.

Ключові слова: державне управління, економічна політика, глобалізація, адаптація, ефективність, інноваційний розвиток, диверсифікація економіки, управління ризиками, інвестиційна привабливість, реформи.

ABSTRACTS

Melnyk I.I. State regulation of the economy of Ukraine in the period of globalisation of society - Manuscript.

Master's thesis in the speciality 281 'Public management and administration'. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2024.

The master's thesis is devoted to the analysis and development of ways to improve public administration of the Ukrainian economy in the context of globalisation challenges. In the first chapter, the theoretical foundations of public administration of the economy are investigated, the concept, essence and tasks of public administration, as well as the impact of globalisation processes on the functioning of economic systems are considered. Particular attention is paid to the analysis of changes in the development of Ukrainian society in the context of global transformations.

The second section is devoted to the assessment of the efficiency of the system of public administration of the Ukrainian economy. The existing regulatory mechanisms are considered, the indicators of economic management are analysed, and the effectiveness of management decisions in the context of modern challenges is assessed. The third section develops recommendations for improving public administration, which include strategies for adapting economic policy and specific reform proposals, taking into account globalisation processes.

Key words: public administration, economic policy, globalisation, adaptation, efficiency, innovative development, economic diversification, risk management, investment attractiveness, reforms.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	8
1.1. Поняття, сутність та завдання державного управління економікою.....	8
1.2. Вплив глобалізаційних процесів на систему державного управління.....	22
1.3. Розвиток українського суспільства в умовах глобалізації.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ.....	37
2.1. Регулювання та оцінка показників економічного управління в Україні	37
2.2. Оцінка ефективності державного управління економікою в умовах глобальних викликів.....	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	63
3.1. Стратегії адаптації державної економічної політики до глобальних викликів.....	63
3.2. Пропозиції щодо реформування економічної політики України....	66
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи визначається потребою вдосконалення механізмів державного управління економікою України на сучасному етапі, коли глобалізаційні процеси набули особливої інтенсивності. Сьогодення характеризується динамічними змінами, що створюють нові виклики для державних інституцій та вимагають від них розробки і впровадження адаптивних управлінських рішень. Залучення до світових економічних процесів та наростаюча конкуренція з іншими країнами потребують ефективних стратегій, спрямованих на забезпечення економічної стабільності. Поглиблення залежності від зовнішніх ринків і вплив транснаціональних корпорацій, а також зростання ризиків, пов'язаних з коливанням глобальної економічної кон'юнктури, спонукають до переосмислення існуючих підходів у державному управлінні.

Глобалізація відкриває перспективи для інтенсивного розвитку економіки та формування нових партнерських зв'язків у світовому масштабі. Проте, водночас, виникають загрози, пов'язані з підвищеною чутливістю до зовнішніх факторів, які можуть мати негативний вплив на економічну безпеку країни. У такому контексті дослідження державного управління економічними процесами набуває особливої важливості, адже стабільний розвиток національної економіки та зростання рівня життя громадян прямо залежать від ефективності заходів, що впроваджуються урядом.

Вибір теми дослідження зумовлений активним вивченням проблематики економічної політики в умовах глобалізації у сучасній науковій літературі. Науковці пропонують різноманітні концепції і моделі регулювання економіки, проте практика показує, що багато з них потребують глибокого аналізу і доопрацювання з урахуванням специфіки України. Аналіз існуючих теоретичних засад та практичних аспектів управління економікою

демонструє необхідність критичного переосмислення діючих механізмів та створення нових стратегічних підходів, здатних адекватно реагувати на сучасні глобальні виклики. Глибоке висвітлення цих питань є важливим для формування ефективної економічної політики, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та забезпеченню добробуту населення.

Метою роботи є розробка пропозицій і практичних рекомендацій щодо вдосконалення державного управління економікою України в умовах глобалізації.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- розкрити поняття, сутність та завдання державного управління економікою, зокрема визначити основні функції, принципи та цілі, які стоять перед державою в управлінні економікою;
- проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на систему державного управління, виявити ключові виклики та можливості, які виникають у зв'язку з глобалізацією;
- дослідити розвиток українського суспільства в умовах глобалізації, зосередивши увагу на трансформаційних процесах у суспільстві та економіці;
- провести аналіз регулювання та оцінити показники економічного управління в Україні, зокрема дослідити основні інструменти регулювання, їхню ефективність та відповідність сучасним викликам;
- оцінити ефективність державного управління економікою в умовах глобальних викликів, визначити сильні та слабкі сторони національної економічної політики в сучасному контексті;
- розробити стратегії адаптації державної економічної політики до глобальних викликів, враховуючи інтеграційні процеси, інноваційний розвиток та конкурентоспроможність;

- надати пропозиції щодо реформування економічної політики України, орієнтуючись на забезпечення стабільного економічного зростання та соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації.

Об'єктом дослідження є система державного управління економікою України.

Предметом дослідження виступають методи і механізми державного регулювання, які забезпечують адаптацію економіки до глобальних викликів.

Методи дослідження включають як загальнонаукові, так і спеціальні методи: системний аналіз для оцінки ефективності державного управління, метод порівняльного аналізу для вивчення міжнародного досвіду, а також статистичні методи для аналізу економічних показників.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці пропозицій щодо до удосконалення державного управління економікою в умовах глобалізації, що відрізняються комплексним урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів впливу.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування запропонованих рекомендацій у процесі розробки економічної політики України та вдосконалення діяльності органів державного управління, зокрема регіональних управлінських структур та інших органів, які беруть участь у формуванні та реалізації стратегій економічного розвитку.

Структура роботи відповідає завданням проведеного дослідження і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 81 сторінка, з них 69 сторінок обсяг основного тексту, 1 таблиці, 10 рисунків. Список використаних джерел включає 51 назву, з яких 2 – іноземними мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

1.1 Поняття, сутність та завдання державного управління економікою

Державне управління є специфічною формою діяльності держави, відмінною від інших видів управлінської активності, включаючи навіть недержавні управлінські формування. Воно представляє собою різновид соціального управління, що має безпосередній зв'язок із функціонуванням правової системи, зокрема, з утворенням спеціальної правової галузі – адміністративного права. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження співвідношення між державним управлінням та виконавчою владою, яка виступає організаційною основою державної розпорядчовиконавчої діяльності.

Державне управління орієнтоване на цілеспрямовану зміну суспільного об'єкта управління, спрямовану на створення умов, які приносять користь як суспільству, так і державі. Ефективність цієї діяльності вимірюється рівнем досягнення поставлених цілей, що є основним критерієм оцінки результативності управлінських процесів у різних сферах суспільного життя.

Мінливі соціально-економічні умови сучасності ставлять перед державною службою нові цілі та завдання, які за своїм масштабом, складністю і комплексністю значно перевищують завдання, що стояли перед державою у XX, а тим більше у XIX столітті. Щоб адекватно реагувати на ці виклики, органи державної влади та державні службовці змушені не тільки переглядати традиційні методи управління, а й безперервно підвищувати ефективність своєї діяльності. Об'єктивна форма державного управління

охоплює численні прояви, що дають загальне уявлення про результати управлінської діяльності та її ефективність¹.

Економічна діяльність визначається існуванням потреб окремих індивідів та суспільства загалом. Відповідно, одним із ключових критеріїв оцінки її ефективності виступає ступінь задоволення цих потреб. В усіх економічних системах — від традиційної до змішаної — постає питання безмежності потреб у поєднанні з обмеженістю ресурсів. Оскільки виробничі ресурси завжди мають обмежений характер, повне і одночасне задоволення всіх потреб є неможливим. Серед існуючих моделей, змішана економічна система, побудована на ринкових принципах, виявляється найбільш здатною вирішувати цю проблему².

Ринкова економіка має перевагу в ефективному використанні ресурсів, забезпечуючи так званий Парето-оптимум, коли розподіл ресурсів стає оптимальним за умови, що будь-яка зміна погіршить добробут хоча б одного суб'єкта. Однак, можуть виникати ситуації, коли ринок виявляється нездатним координувати процеси економічного вибору на рівні, необхідному для досягнення Парето-оптимуму. Такі ситуації зумовлені недосконалою конкуренцією, недостатнім виробництвом суспільних благ, наявністю позитивних чи негативних екстерналій, інформаційною асиметрією або загальною економічною нестабільністю³.

Такі випадки, коли ринок не може досягти Парето-ефективності, називають «провалами» або фіаско ринку. У відповідь на це виникає необхідність у державному регулюванні, яке покликане доповнювати ринковий механізм шляхом усунення або пом'якшення наслідків цих провалів. Механізм державного регулювання включає заходи, спрямовані на

¹ Худавердієва В. А. Політико-економічні аспекти української євроінтеграції : реальність і перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 44. С. 116-123.

² Калина А. В. К. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. А. В. Калина. Київ. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 498 с. : іл. Бібліогр. : с. 490–497.

³ Федірко Н.В., Сфремов Д.П. Електронний текст лекцій науки «Економіка суспільного сектору». Київ.: КНЕУ, 2014. 140 с.

запобігання недосконалостям ринку, коригування зовнішніх ефектів та підтримку економічної стабільності.

Стратегічна мета держави у сфері економіки полягає у максимізації суспільного добробуту. Оскільки поняття добробуту є відносним, у практичній площині використовується сукупність конкретних цілей економічної політики, які спрямовані на досягнення цієї стратегічної мети. До них належать забезпечення стійких темпів економічного зростання, досягнення повної зайнятості ресурсів, підтримання стабільного рівня цін та справедливий розподіл доходів серед населення.

Сучасна економічна політика держав повинна враховувати завдання сталого розвитку. Цілі сталого розвитку (ЦСР), або Глобальні цілі, є основними напрямками, затвердженими на Саміті ООН зі сталого розвитку. Україна, як і інші держави-члени ООН, приєдналася до цього глобального процесу, що передбачає впровадження політики сталого розвитку. 17 цілей та 169 завдань ЦСР, які набули чинності у січні 2016 року, визначають основні орієнтири державної політики в понад 170 країнах світу і мають бути виконані до 2030 року (рис.1.1)⁴.

Рис.1.1. Глобальні цілі сталого розвитку⁵

⁴ Боголюбов В.М. та ін С 77 Стратегія сталого розвитку: Підручник. Київ: ВЦ НУБіПУ, 2018. 446 с

⁵ Там само

Сталий розвиток передбачає задоволення потреб сучасного покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Досягнення сталого розвитку вимагає гармонізації таких ключових складових: економічного зростання, соціальної інтеграції та охорони навколишнього середовища. Ці елементи є взаємопов'язаними й мають критичне значення для забезпечення добробуту як окремих осіб, так і суспільства в цілому

Наукові літературні джерела не пропонують єдиного чіткого визначення механізму державного регулювання економіки, оскільки це поняття повинно враховувати динамічний і нестабільний характер сучасної економіки країни. Механізм державного регулювання повинен бути унікальним і здатним адаптуватися до будь-яких змін у напрямках, цілях та завданнях державної економічної політики. Теоретичні інструменти, що використовуються для його формування, мають відповідати вимогам і чітко обґрунтовувати засади державного регулювання.

Різні науковці та фахівці в галузі державного управління використовують у своїх роботах терміни, такі як «державне втручання», «державне управління», «державна економічна політика», «державне регулювання економіки». Хоча всі вони взаємопов'язані і характеризують взаємодію держави та суспільства, виникає потреба в уточненні та чіткому визначенні цих понять.

У сучасній науковій літературі поняття «державне регулювання» здебільшого розглядається через різноманітні форми та методи. Усі визначення сутності державного регулювання можна згрупувати за певними ознаками. Одним із підходів є трактування державного регулювання як комплексу основних форм і методів впливу на певний процес або об'єкт. Наприклад, С. Мочерний зазначає: «державне регулювання – комплекс основних форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ і організацій на розвиток суспільного способу виробництва (у тому числі продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та

соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються»⁶.

Л. Дідківська та Л. Головка визначають державне регулювання як вплив держави на соціальний розвиток країни⁷. Це формулювання, на наш погляд, є занадто спрощеним, оскільки не враховує всю складність державного регулювання економіки, не відображає різноманіття функцій, принципів і методів, які використовуються у регулюванні економічних процесів. Такий підхід обмежує розуміння ролі держави, знижуючи її значення у забезпеченні ефективного функціонування економіки.

Натомість визначення, запропоноване Д. Стеченком, є більш комплексним і гнучким, оскільки враховує сучасні виклики та рівень розвитку України: «державне регулювання – вплив держави на відтворювальні процеси в економіці відповідними засобами з метою зорієнтувати суб'єктів господарювання та окремих громадян на досягнення цілей та пріоритетів державної політики суспільного розвитку»⁸.

Аналіз різних підходів до визначення поняття «державне регулювання економіки» демонструє, що існують суттєві відмінності в акцентах, які автори роблять на різні аспекти цього поняття, що впливає на розуміння кінцевих цілей регулювання.

На нашу думку, найбільш комплексно сутність державного регулювання економіки виражає визначення, де йдеться про сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави на розвиток суспільного способу виробництва (включаючи продуктивні сили, техніко-економічні, організаційно-економічні та соціально-економічні відносини) для його стабілізації та адаптації до змін.

Основними напрямками економічної політики, закріпленими у Господарському Кодексі України, визначаються стратегічні орієнтири

⁶ Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ.: ВЦ «Академія», 2009. 640 с.

⁷ Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. Київ.: Знання-Прес, 2008. 213 с.

⁸ Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 271 с.

розвитку держави, спрямовані на підтримку економічного зростання та соціального добробуту. Вони охоплюють широкий спектр сфер державного впливу і взаємопов'язані з основними пріоритетами економічного управління⁹.

Структурно-галузева політика передбачає здійснення державою прогресивних змін у структурі народного господарства, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій. Вона акцентується на стимулюванні розвитку галузей, що визначають науково-технічний прогрес і конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Важливою складовою цієї політики є підтримка промислового, аграрного, будівельного секторів, для яких передбачено окремий комплекс заходів.

Інвестиційна політика зосереджується на створенні сприятливих умов для залучення коштів у пріоритетні галузі. Вона спрямована на розширене відтворення основних засобів виробництва та ефективне використання інвестиційних ресурсів, забезпечуючи контроль за їх відповідальним застосуванням і максимізацію економічної віддачі.

Науково-технічна та інноваційна політика формує базу для науково-технічного прогресу. Її мета — визначення стратегічних пріоритетів, сприяння розвитку інноваційних технологій і створення умов для ефективної наукової діяльності. Ця політика є фундаментом для довгострокового зростання та конкурентоспроможності країни в глобальному економічному середовищі.

Амортизаційна політика спрямована на забезпечення суб'єктам господарювання рівноцінних умов для простого та розширеного відтворення виробничих фондів. Застосування сучасних техніко-технологічних рішень дозволяє оновлювати основні засоби виробництва та сприяти сталому економічному зростанню.

⁹ Господарський кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

Політика інституційних перетворень є ключовим напрямом, що забезпечує формування багатокладної економічної системи через трансформацію відносин власності, приватизацію та роздержавлення. Вона покликана створити сприятливе середовище для розвитку різних форм господарювання, підтримуючи економічну свободу та справедливість у взаємовідносинах між суб'єктами.

Цінова політика відіграє важливу роль у регулюванні відносин обміну між суб'єктами ринку. Вона спрямована на підтримання стабільності цін, забезпечення еквівалентності у процесі реалізації національного продукту та створення умов для паритетного розвитку різних секторів економіки.

Антимонополюльно-конкурентна політика спрямована на формування ефективного конкурентного середовища, що виключає монопольні зловживання та сприяє розвитку соціально орієнтованої економіки. Вона передбачає заходи щодо запобігання дискримінації учасників ринку та стимулювання добросовісної конкуренції.

Бюджетна політика фокусується на оптимізації формування доходів і ефективному використанні державних ресурсів. Вона охоплює міжбюджетні відносини, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості у розподілі національного доходу.

Податкова політика забезпечує баланс між податковим навантаженням і стимулюванням економічної активності, гарантуючи при цьому дотримання принципів соціальної справедливості. Вона впливає на поведінку суб'єктів господарювання та сприяє фінансовій стабільності держави.

Грошово-кредитна політика спрямована на забезпечення економіки необхідним обсягом грошової маси, регулювання грошового обігу та стимулювання ефективного використання кредитних ресурсів. Вона є основою для стабільного функціонування фінансової системи.

Валютна політика визначає правила взаємодії національної економіки із зовнішнім світом. Вона регулює валютні курси, забезпечує зростання державних валютних резервів та сприяє стабільності національної валюти.

Зовнішньоекономічна політика спрямована на інтеграцію у світову економіку, захист національних інтересів і розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Вона регулює відносини з іноземними партнерами та забезпечує сприятливі умови для експорту та імпорту.

Таким чином, основні напрями економічної політики, закріплені у Господарському Кодексі, створюють комплексну систему державного регулювання, спрямовану на забезпечення збалансованого розвитку економіки, соціального добробуту та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Відповідно до абзацу 6 частини 1 статті 4 Господарського кодексу України, зі сфери господарських відносин виключаються адміністративні та інші відносини управлінського характеру за участі суб'єктів господарювання, якщо орган державної влади чи місцевого самоврядування не виступає суб'єктом, наділеним господарською компетенцією, і не здійснює безпосередніх організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання. Частина 4 статті 3 цього ж кодексу зазначає, що організаційно-господарські відносини входять до сфери господарських відносин і, відповідно до частини 6 тієї ж статті, виникають у процесі управління господарською діяльністю. Стаття 1 Господарського кодексу підкреслює, що господарські відносини, зокрема організаційно-господарські, формуються під час здійснення та організації господарської діяльності. Отже, управління господарською діяльністю, в межах організаційно-господарських відносин, обмежується процесами, пов'язаними зі здійсненням і організацією господарської діяльності¹⁰.

Державне управління економічними процесами, на відміну від державного регулювання господарської діяльності, характеризується наявністю власних специфічних об'єктів, цілей і засобів впливу. У правовій літературі справедливо зазначається, що державне управління варто

¹⁰ Бевз С. І. Співвідношення понять «організаційно-господарські відносини» та «державне регулювання господарської діяльності». Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2015. Випуск 3/4 (27/28). С.134.

розглядати як окремий вид діяльності органів державної влади, що має владний характер. Ця діяльність передбачає організуючий та розпорядчий вплив на об'єкти управління через використання визначених повноважень. У такому контексті державне управління володіє ознаками, властивими виконавчій владі, які безпосередньо випливають із поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки¹¹.

Отже, державне управління слід розглядати насамперед як діяльність органів державної влади, спрямовану на практичне впровадження політичного курсу. Дана діяльність повинна базуватися на чітких процедурах, що забезпечують її легітимність і гарантують захист законних прав громадян від можливих протиправних дій з боку державних структур та їх посадових осіб. За своєю суттю, державне управління є похідним від політичної діяльності та політичного курсу, що формується на основі цієї діяльності.

Варто зазначити, що цілі державного управління економічними процесами не завжди збігаються і можуть навіть суперечити одна одній. Це означає, що політична діяльність, у результаті якої формується певна політична лінія, та обраний на цій основі політичний курс можуть зазнавати значних викривлень через неефективне або нерезультативне державне управління. Дана обставина є однією з головних причин недосконалості управління соціально-економічними об'єктами і процесами, що зумовлюється різноманіттям інтересів окремих осіб, соціальних груп, колективів і регіонів.

Державне управління економічною діяльністю реалізується у визначених формах. Форма державного управління визначається як зовнішній прояв конкретних дій, що виконуються органами державного управління задля досягнення поставлених завдань. Управлінські форми покликані забезпечити максимально цілеспрямоване виконання функцій

¹¹ Авер'янов В. Б. Місце категорії «державне управління» в теорії адміністративного права. Часопис Київського університету права. 2004. № 2. С. 3-4.

управління та досягнення управлінських цілей із мінімальними витратами ресурсів, зокрема сил, фінансів і часу. Від правильного вибору та застосування управлінських форм значною мірою залежить ефективність і успішність управлінської діяльності¹².

Схема механізму державного регулювання економіки та вибір економічної політики представлена на рис.1.2.

Рис.1.2. Механізм державного регулювання економіки та вибір економічної політики¹³

Органи державного управління та посадові особи у кожному конкретному випадку обирають найефективнішу форму управлінської діяльності, керуючись компетенцією, призначенням відповідного органу, його функціями та особливостями об'єкта управління. Вибір форми управління зумовлюється необхідністю найбільш раціонального виконання поставлених завдань, досягнення цілей з мінімальними витратами ресурсів та часу. Від того, наскільки правильно обрано форму управлінської діяльності,

¹² Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня "Рута"», 2018. 408 с

¹³ Адамівська В.С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 4, 2017 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> (дата звернення: 10.10.2024)

значною мірою залежить успішність функціонування органів державної влади.

Серед основних форм державного управління виділяють видання нормативних актів управління. Ця форма полягає у встановленні загальнообов'язкових правил поведінки для широкого кола суб'єктів. Нормативні акти управління визначають правові рамки діяльності в різних сферах суспільного життя і є основою для регулювання відносин між державою та суб'єктами господарювання або громадянами. Вони мають юридичну силу і можуть змінювати чи припиняти певні правовідносини¹⁴.

Іншою формою є видання індивідуальних актів управління. На відміну від нормативних, такі акти адресуються конкретним суб'єктам і спрямовані на вирішення індивідуальних питань. Вони не виступають джерелами права, проте мають юридичне значення, оскільки викликають виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків суб'єктів. Прикладами індивідуальних актів можуть бути рішення про надання дозволу, ліцензії або розпорядження щодо конкретного об'єкта управління.

Укладання адміністративних договорів є ще однією важливою формою державного управління. Адміністративні договори укладаються між органами державної влади або між органом і суб'єктом господарювання для врегулювання питань, що мають взаємний інтерес. Ця форма є гнучким механізмом, що дозволяє враховувати інтереси обох сторін і забезпечувати ефективне виконання адміністративних завдань.

Здійснення юридично значимих дій також належить до форм державного управління. Такі дії виконуються на основі законів або інших нормативних актів і спрямовані на викликання певних юридичних наслідків. Прикладами є державна реєстрація, видання офіційних документів, ліцензування, складання адміністративних протоколів тощо. Ці дії є

¹⁴ Адм.право.загальна.частина(Тема7).URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec7.html (дата звернення: 11.10.2024).

необхідними для забезпечення правопорядку і належного функціонування державних інституцій.

Окрім правових форм, існують також організаційні заходи, які спрямовані на забезпечення належного функціонування державного органу. До них належать проведення нарад, розробка методичних рекомендацій, організація прес-конференцій. Організаційні заходи допомагають впорядковувати роботу апарату управління, координувати дії та підвищувати загальну ефективність діяльності.

Матеріально-технічні операції є невід'ємною частиною діяльності державних органів. Вони включають діловодство, реєстрацію документів, оформлення та розсилку офіційної кореспонденції, аналіз інформації, підготовку аналітичних і статистичних даних. Ці операції не мають прямого юридичного значення, але забезпечують нормальне функціонування управлінського процесу та створюють необхідні умови для виконання правових і організаційних завдань.

Правові форми управління викликають певні юридичні наслідки, змінюють правовий статус суб'єктів або об'єктів, тоді як організаційні та матеріально-технічні операції сприяють підтримці функціональної діяльності органів без настання юридичних наслідків.

Незважаючи на те, що існуючі підходи висвітлюють основні принципи та цілі державного управління економічною діяльністю в політичному, правовому, організаційно-управлінському вимірах, вони надають можливість дати комплексну, багатовимірну оцінку цього явища.

Методологія Світового Банку, яка є основою для методики ООН, визначає шість ключових складових якості державного управління. Першою з них є врахування думки населення та підзвітність державних органів, що характеризує, наскільки громадяни країни мають можливість впливати на вибір уряду та інших органів влади. До цієї складової також належить оцінка рівня свободи слова, свободи об'єднань і цивільних свобод.

Другою складовою є політична стабільність та відсутність насильства, що включає стабільність державних інститутів і ймовірність дестабілізації чи повалення уряду неконституційними методами або з використанням насильства.

Третьою є ефективність роботи уряду, яка охоплює якість державних послуг, професіоналізм державних службовців, їх незалежність від політичного тиску, а також якість розробки і впровадження внутрішньої політики.

Четверта складова – якість законодавства, що оцінює здатність уряду формулювати і реалізовувати раціональну політику та правові акти, спрямовані на розвиток і підтримку приватного сектору.

П'ята складова – верховенство закону, яка визначає рівень дотримання встановлених суспільних норм та впевненість суб'єктів у правовій системі. Це охоплює ефективність виконання договорів, роботу поліції та судової системи.

Останньою, шостою складовою, є стримування корупції, що відображає ступінь використання державної влади у корисливих цілях¹⁵.

Державне регулювання економіки (ДРЕ) характеризується як систематичний вплив держави на економічну поведінку суб'єктів господарювання та ринкову кон'юнктуру з метою формування конкурентних умов для їх діяльності та вирішення соціально-економічних проблем суспільства. Вплив ДРЕ обумовлений як ендогенними, так і екзогенними факторами. До ендогенних факторів належать рівень розвитку продуктивних сил, виробничих відносин, ефективність дії ринкових механізмів та ефективність самого державного регулювання. Екзогенні фактори включають зовнішньополітичні, внутрішньополітичні, зовнішньоекономічні, історичні, етносоціальні та етноментальні впливи¹⁶.

¹⁵ Авер'янов В. Б. Місце категорії «державне управління» в теорії адміністративного права. Часопис Київського університету права. 2004. № 2. С. 3-4.

¹⁶ Шибаєва Н. В., Бабан Т. О. Д 36 Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. Харків.: ДБТУ, 2022. 272 с

Поряд із явищем «провалів ринку» існують також «провали держави», коли державна політика призводить до неефективного використання ресурсів. Причинами таких «провалів» є: обмеженість інформації; неможливість повного контролю над реакцією суб'єктів на державні заходи; недосконалий політичний процес, який може включати вплив груп спеціальних інтересів, політичні маніпуляції та застосування неадекватних методів регулювання; а також обмеженість контролю над державним апаратом, що призводить до бюрократизації та невиправданого збільшення бюджетних витрат. У змішаній економіці ринкового типу одночасно можуть виникати як «провали ринку», так і «провали держави».

Безпосереднім об'єктом державного регулювання є діяльність підприємств, установ, організацій, державних органів та домогосподарств

Таким чином, державне управління економікою є складним і багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу до реалізації цілей та завдань державної політики. Його ефективність залежить від здатності органів державної влади застосовувати гнучкі та адаптивні методи, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори впливу. При цьому важливо забезпечити баланс між ринковими механізмами та державним втручанням, зберігаючи конкурентне середовище та підтримуючи економічну стабільність.

Успішність державного управління значною мірою визначається якістю прийняття управлінських рішень, підзвітністю органів влади та впровадженням принципів сталого розвитку. Урахування соціокультурних аспектів і залучення громадян до управлінських процесів підвищує довіру суспільства до державних інституцій. Лише завдяки системному підходу, заснованому на науково обґрунтованих підходах та методах, можна досягти ефективного управління соціально-економічними процесами та забезпечити довгостроковий розвиток країни.

1.2 Вплив глобалізаційних процесів на систему державного управління

Глобалізація, як комплексний процес інтеграції світової економіки, культури та політики, суттєво впливає на систему державного управління. З одного боку, вона відкриває нові можливості для розвитку, з іншого – ставить перед державою нові виклики.

Термін «глобалізація», що спочатку позначав певний специфічний феномен, протягом кількох десятиліть набув нового змісту, охоплюючи широкий спектр явищ у різних сферах суспільного життя. Системне обґрунтування періодизації процесу глобалізації включає три ключові періоди:

1-й період, який охоплює середину 60-х – 70-х рр. ХХ ст., характеризується усвідомленням меж демографічного та економічного розвитку, а також оцінкою часових рамок, коли людство може зіткнутися з глобальними катастрофами в економічній і екологічній сферах. У цей час почали формуватися уявлення про глобальні проблеми, включаючи вичерпання природних ресурсів, питання продовольчої та екологічної безпеки, а також загрози ядерної катастрофи.

2-й період (середина 70-х – середина 90-х рр. ХХ ст.) ознаменувався зародженням неоліберальних ідей, що підкреслювали розвиток вільного глобального ринку й обмеження державного втручання. У цей час також з'явилися ідеї антиглобалізму, спрямовані на заперечення глобалізації.

3-й період (середина 90-х – початок ХХІ ст.) позначений масштабним прийняттям і розвитком глобалізаційних процесів, зумовлених розширенням таких міжнародних структур, як Європейський Союз, НАТО та СОТ. Національні уряди та суспільства все більше усвідомлювали необхідність активної участі у глобальній економічній, політичній і соціальній взаємодії¹⁷.

¹⁷ Шкурат В.І. Основні засади державного управління в умовах глобалізації. Держава та регіони URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/10.pdf

Розвиток глобалізації та її інтеграція в різні аспекти суспільного життя значною мірою обумовлені низкою ключових факторів. Економічні умови, як-от концентрація капіталу, відіграють фундаментальну роль. Зростання великих корпорацій та інвестиційних потоків сприяло формуванню глобальних ринків, що спрощують доступ до фінансових ресурсів і забезпечують мобільність капіталу. Політичні фактори, зокрема зниження бар'єрів між державами і прозорість кордонів, створили умови для вільнішого переміщення товарів, послуг і робочої сили, що підвищує інтеграцію на міжнародній арені. Крім того, міжнародно-правові угоди, як-от укладення глобальних економічних та торговельних договорів, стали основою для правового регулювання та гармонізації міждержавних економічних відносин.

Інші важливі аспекти глобалізації включають маркетингові фактори. Зростання обсягів виробництва, яке значно перевищує попит на національних ринках, стимулює підприємства виходити на міжнародний рівень, щоб знайти нових споживачів і оптимізувати витрати. Водночас соціально-психологічні зміни, такі як зниження впливу традиційних цінностей і підвищення мобільності людей, сприяють прискоренню інтеграційних процесів. Відкритість суспільств і готовність до міжкультурної взаємодії є вагомими передумовами для успішного поширення глобалізаційних ідей і практик у різних регіонах світу¹⁸.

Суттєву роль у глобалізації відіграє лібералізація міжнародних відносин та дерегулювання ринку товарів і капіталу. Послаблення регулюючих обмежень сприяє ефективнішій взаємодії між країнами, стимулюючи міжнародну торгівлю та інвестиції. Зокрема, успіх у глобалізації регіонів значною мірою залежить від менеджменту і маркетингу, які стають усе більш глобальними за своїм характером. Можна стверджувати, що сучасна глобалізація проходить як на мікроекономічному, так і на

¹⁸ Бебик В.М., Шергін С.О., Дегтерьова Л.О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика : монографія. Київ : Ун-т «Україна», 2006. 140 с

макроекономічному рівнях. На мікроекономічному рівні глобалізація виражається в діяльності компаній, які орієнтуються на міжнародні ринки збуту та постачання. У свою чергу, на макроекономічному рівні вона впливає на зовнішньоекономічну політику держав, включаючи заходи з лібералізації економіки та відкриття ринків для іноземних інвестицій¹⁹.

О.Котуков у своєму дослідженні акцентує увагу на процесі глобалізації як важливому факторі суспільного розвитку, як в Україні, так і в усьому світі. Він зазначає, що посадові особи органів публічної служби в Україні розглядають глобалізацію як багатовимірний процес, який відображає сучасний етап розвитку людства. Процес охоплює зростаючу інтеграцію, уніфікацію практик, збільшення взаємозалежності держав і формування єдиного світового економічного, політичного, культурного, правового та ціннісного простору. Глобалізація стала невід'ємною частиною суспільного розвитку і впливає на численні аспекти соціальної, економічної та політичної сфер²⁰.

Основні характеристики глобалізації, які виділяє Котуков, охоплюють вплив на економіку та ринок праці, розвиток інформаційно-комунікативних систем і технологій, а також на сферу суспільних відносин і публічного управління. Глобалізація сприяє розширенню економічної співпраці між країнами, збільшуючи взаємозалежність їхніх економік, що, з одного боку, відкриває нові можливості для зростання, а з іншого — створює нові виклики, пов'язані з ризиками світових економічних криз, що також стосується ринку праці, де виникають нові умови для мобільності робочої сили та необхідність адаптації до швидких змін у професійних вимогах.

Крім того, автор підкреслює значення розвитку інформаційно-комунікативних систем та технологій, які стали однією з ключових рушійних сил глобалізації. Вони забезпечують новий рівень обміну інформацією і комунікації, дозволяють інтегрувати різні країни в глобальну економіку та

¹⁹ Білорус О.Г., Мацейко Ю. Глобальні перспективи і сталий розвиток. Київ : МАУП, 2005. 492 с.

²⁰ Котуков О. Особливості впливу глобалізації на сучасні суспільні відносини і публічну службу в Україні. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 169–177

сприяють розвитку міжнародних відносин. Згаданий аспект також вимагає модернізації державних управлінських структур, щоб відповідати вимогам глобалізованого світу. У сфері публічного управління глобалізація стимулює впровадження нових управлінських практик і принципів, спрямованих на підвищення ефективності державного управління і залучення інноваційних технологій у процесі прийняття рішень.

О. Котуков відзначає, що глобалізація суттєво підвищує залежність значної кількості країн від змін у світовій економічній кон'юнктурі та зумовлює посилений вплив міжнародних інституцій на внутрішню політику незалежних держав, що змушує уряди враховувати зовнішні чинники під час розробки національної стратегії розвитку. У зв'язку з цим особливо актуальними стають управлінські рішення, спрямовані на контроль і регулювання багатомірних впливів глобалізації на економічні, соціальні, політичні та інформаційні сфери. Ефективна адаптація державних структур до умов глобалізованого світу вимагає розробки політик, які враховують зміни у глобальній динаміці і забезпечують національну стабільність в умовах зростаючої взаємозалежності²¹.

Енциклопедія державного управління додає, що глобалізація має вплив на політичні процеси, поглиблюючи та розширюючи їх у напрямі тісної взаємодії між місцевими, національними, регіональними, міжнародними та глобальними подіями. Це створює складну систему, в якій політичні рішення приймаються з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що підкреслює необхідність ефективного державного управління у глобалізованому середовищі. Політична інтеграція в межах глобалізації формує умови, за яких національні уряди змушені співпрацювати і координувати свої дії з міжнародними організаціями, забезпечуючи гармонізацію політичних рішень на різних рівнях управління²².

²¹ Котуков О. А. Феномен глобалізації та його вплив на сучасне державне управління. Актуальні проблеми державного управління. 2014. № 1. С. 24–34

²² Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (гол.) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І.А.Грицяк (співголова), Ю.П. Сурмін

У сучасному глобалізованому світі швидко змінюється характер взаємовідносин між громадянами та органами влади, модернізуються процедури управлінських дій, і з'являються нові засоби глобального зв'язку. Сукупність цих факторів сприяє появі нових тенденцій у функціонуванні національної системи державного управління. Однією з основних проблем постіндустріальних держав є визначення єдиної альтернативи суспільного розвитку, заснованої на принципах глобалізму, що несе суттєві ризики для національної системи державного управління, оскільки порушує питання національної самобутності та регламентованості ментальних аспектів державної влади. Окрім того, постає завдання визначити конкретну роль держави, яка має забезпечити всеосяжний контроль за глобальними процесами, що впливають на національний розвиток.

Характерною особливістю української системи державного управління є її нездатність адекватно реагувати на традиційні глобальні проблеми, такі як забруднення навколишнього середовища, зміни клімату, скорочення лісових площ та зменшення рибних запасів. Такі виклики не лише мають тенденцію до загострення, але й вимагають від державних органів ефективного використання механізмів глобального співробітництва. Недостатня здатність інтегрувати глобальні екологічні та економічні стандарти в національну систему управління створює значні перешкоди для успішного розвитку і гідної участі у міжнародному співтоваристві²³.

Основні виклики для систем державного управління в умовах глобалізації пов'язані зі зростанням взаємозалежності держав у різних сферах, зокрема в економічній, соціальній і політичній, що зумовлює необхідність узгоджених дій на міжнародному рівні, де держави повинні ефективно співпрацювати для вирішення глобальних проблем, що виходять за межі національних кордонів. Скоординовані дії стають ключовим елементом сучасного управління, оскільки жодна країна не може повністю

(співгол.) та ін. 764 с. URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/ec33d206-7309-4034-a00f-074bcb7916ce.pdf (дата звернення: 15.10.2024)

²³ The official site of KOF Index of Globalization. URL: https://www.hse.ru/org/hse/4432173/mathbase/databases/db_35(Дата звернення 12.10.2024)

ізолюватися від глобальних викликів, таких як зміна клімату, міжнародна торгівля або глобальні кризи. Така взаємозалежність передбачає гнучкість і адаптивність у системах управління, щоб адекватно реагувати на зовнішні впливи.

Інтернаціоналізація економічних відносин вимагає нових підходів до управління, оскільки транснаціональні корпорації часто мають значні ресурси та здатність впливати на економічні процеси більшою мірою, ніж окремі держави. Глобалізація посилює конкуренцію між національними економіками, змушуючи уряди адаптувати свої політики до умов глобального ринку. Це також ускладнює регулювання економічної діяльності, адже необхідно враховувати міжнародні правила та стандарти, а також балансувати між захистом національних інтересів і залученням іноземних інвестицій.

Міграційні процеси є ще одним суттєвим викликом. Масова міграція, спричинена економічними, політичними та екологічними факторами, створює додаткове навантаження на системи соціального забезпечення та управління. В умовах значних міграційних потоків урядам необхідно розробляти нові стратегії інтеграції, забезпечення прав і свобод мігрантів, а також протидії дискримінації та соціальній напруженості. Управління міграційними процесами стає критично важливим для підтримання соціальної стабільності та забезпечення гармонійного співіснування різних культур і національностей.

Розвиток інформаційних технологій значно змінює підходи до управління державними процесами. Використання цифрових технологій підвищує прозорість управління, дає змогу активніше залучати громадян до прийняття рішень і сприяє кращому обміну інформацією між різними рівнями влади. Однак цей розвиток також породжує нові ризики, особливо у сфері кібербезпеки. Захист інформаційних систем стає пріоритетним завданням, оскільки кібератаки можуть завдати значної шкоди інфраструктурі та створити загрози національній безпеці. Таким чином,

цифровізація управління потребує розвитку інноваційних технологій та забезпечення їхньої безпечної інтеграції.

Зміна ролі держави в умовах глобалізації є значним викликом для традиційних систем управління. Держава змушена поступатися частиною свого суверенітету, оскільки дедалі більше питань вирішується на міжнародному рівні у рамках багатосторонніх угод і міжнародних організацій та потребує від держав глибшої інтеграції у світове співтовариство, але водночас зумовлює необхідність збереження національної ідентичності та контролю над ключовими аспектами внутрішньої політики. Управління стає більш складним, адже потрібно враховувати як внутрішні пріоритети, так і міжнародні зобов'язання²⁴.

Таким чином, глобалізація, як комплексний і багатовимірний процес, створює нові умови і виклики для системи державного управління, змушуючи держави змінювати традиційні підходи та адаптуватися до нових реалій. Глобальна інтеграція з одного боку відкриває нові можливості для розвитку через активну міжнародну співпрацю, лібералізацію ринків, впровадження інноваційних технологій та зростання інформаційних потоків, з іншого ж боку — ускладнює управління через залежність від зовнішніх факторів, загрози кібербезпеці, економічну нестабільність та необхідність забезпечення соціальної стійкості.

В умовах глобалізації особливої уваги потребує формування та реалізація ефективних політик, які враховують міжнародні стандарти, зберігаючи при цьому національні інтереси. Управлінські рішення мають бути гнучкими, комплексними та орієнтованими на довгострокову перспективу, щоб зберегти здатність національних систем реагувати на глобальні виклики. Це потребує залучення нових технологій, створення стратегічних партнерств і розширення інституційного співробітництва на міжнародному рівні.

²⁴ Тульчинська С. О., Корзун Л. С. Цифровізація як засіб трансформації економіки України. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2020. No25. С. 52–59.

1.3 Розвиток українського суспільства в умовах глобалізації

Аналізуючи сучасний стан суспільного розвитку, можна впевнено стверджувати, що держава поставила перед собою низку важливих завдань, що стосуються європейського вектору розвитку. Важливим аспектом у досягненні цих цілей є прагнення України, яка будує своє майбутнє на засадах гуманізму та справедливості, адаптувати правові поняття та явища до сучасних реалій, наповнюючи їх змістом, що відповідає вимогам європейської інтеграції. Стати повноправним учасником європейського співтовариства — це мета, яка передбачає реалізацію комплексу стратегічних заходів у межах обраного курсу розвитку.

У рамках європейського вибору одним із ключових напрямів вирішення завдань, зумовлених глобалізаційними процесами, стає зміцнення основ національного громадянського суспільства. Розвиток цього суспільства, яке функціонує як автономна, самоорганізована і самоврегульована сфера суспільного життя, що охоплює добровільні, некомерційні та недержавні об'єднання, має вагомим значення для побудови демократичної, правової, соціальної держави²⁵. Розвиток українського суспільства в умовах глобалізації є складним і багатограним процесом, що інтегрує різні аспекти економічного, соціального, політичного та культурного життя. Глобалізація, як багатофакторний феномен, чинить потужний вплив на національні політики, трансформуючи механізми взаємодії між державою, бізнесом і суспільством. Вона відкриває нові перспективи для інтеграції України у світову спільноту через участь у глобальних ринках, міжнародних організаціях та партнерствах, сприяючи зростанню економіки та модернізації різних сфер.

Водночас глобалізація ставить перед Україною низку викликів. Це зокрема зростання конкуренції на світових ринках, необхідність адаптації до

²⁵ Костецька Т. А. Громадянське суспільство і інформаційне суспільство: концептуальні та нормативні аспекти взаємозв'язку. Правова держава. Одеса, 2014. № 26. С. 210–219.

новітніх технологій, загроза втрати частини національної ідентичності та посилення залежності від зовнішніх впливів. Економічний аспект глобалізації проявляється через відкриття ринків, лібералізацію торгівлі та інвестицій, що вимагає від українських підприємств підвищення конкурентоспроможності та впровадження інноваційних технологій. Соціальна сфера глобалізації висвітлює питання нерівності, міграції, доступу до сучасних знань та технологій, що є особливо актуальними для українського суспільства в умовах трансформації.

Політичні аспекти глобалізації включають необхідність адаптації системи державного управління до нових викликів, таких як участь у міжнародних інтеграційних процесах, забезпечення стійкості в умовах геополітичних ризиків, а також посилення ролі України у світовій політиці. Культурний вимір глобалізації охоплює питання збереження національної самобутності в умовах посилення глобальних культурних трендів і потребу в гармонійному поєднанні традицій із сучасними інноваціями.

Структура глобалізаційного процесу відображена на рис.1.3.

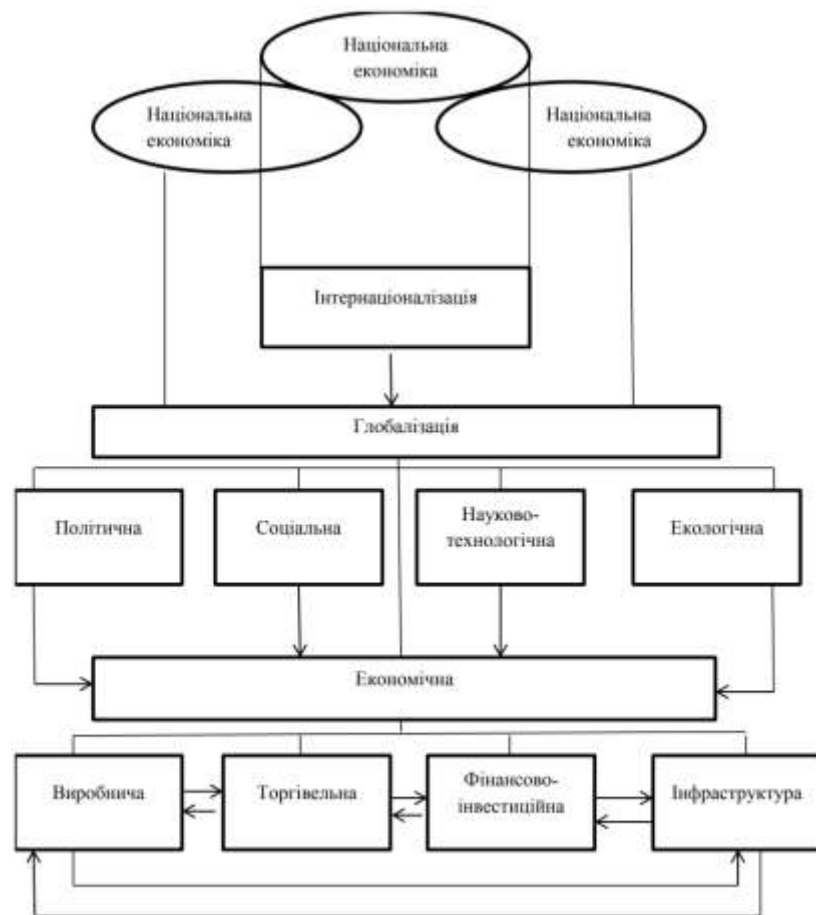

Рис.1.3. Структура глобалізаційного процесу²⁶

Основні аспекти сучасного стану розвитку України розглядаються крізь призму економічної інтеграції, євроінтеграційних прагнень, цифрової трансформації, соціальних викликів та політичної нестабільності, кожен із яких має суттєве значення для формування майбутньої стратегії держави.

Економічна інтеграція є визначальним чинником сучасного економічного розвитку України. Залучення до світової економічної системи сприяє зростанню обсягів торгівлі, інвестицій та міжнародної кооперації, що відкриває нові перспективи для економічного піднесення. Водночас, залежність України від експорту сировини, зокрема аграрної та металургійної продукції, робить національну економіку вразливою до коливань світових цін. Економічна нестабільність, зумовлена зовнішніми чинниками, знижує

²⁶ Костецька Т. А. Громадянське суспільство і інформаційне суспільство: концептуальні та нормативні аспекти взаємозв'язку. Правова держава. Одеса, 2014. № 26. С. 210–219.

стійкість до глобальних економічних криз та впливає на макроекономічні показники. Такий стан справ вимагає пошуку нових рішень, спрямованих на диверсифікацію економіки, розвиток високотехнологічних галузей і зменшення залежності від експорту сировини²⁷.

Євроінтеграція залишається стратегічним пріоритетом для України, спрямованим на поглиблення співпраці з Європейським Союзом. Процес інтеграції є складним і тривалим, оскільки передбачає комплексні реформи у сфері законодавства, економіки, правосуддя та державного управління. Гармонізація нормативно-правової бази України з європейськими стандартами потребує зусиль усіх гілок влади та підтримки громадянського суспільства. З одного боку, курс на євроінтеграцію створює можливості для доступу до європейських ринків, підвищення інвестиційної привабливості та покращення стандартів життя. З іншого боку, необхідність адаптації до суворих вимог ЄС викликає труднощі у реалізації реформ, що уповільнює процес інтеграції та вимагає стратегічного підходу до їхнього впровадження²⁸.

Цифрова трансформація суттєво впливає на всі сфери життя українського суспільства. Швидкий розвиток цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності державного управління, спрощенню адміністративних процедур та покращенню доступу громадян до інформаційних послуг. Запровадження сучасних цифрових інструментів стимулює зростання економіки, розширює можливості для підприємництва та сприяє розвитку інновацій. Проте цифрова трансформація також створює нові виклики, пов'язані із забезпеченням кібербезпеки, захистом особистих даних та рівним доступом до цифрових ресурсів. Держава повинна забезпечити розвиток цифрової інфраструктури, підтримку стартапів і стимулювання інноваційної діяльності, що дозволить Україні ефективно конкурувати у глобальному середовищі.

²⁷ Ясиневич С. Л. Особливості формування громадянського суспільства в інформаційну епоху. Актуальні проблеми державного управління. Київ, 2015. № 2. С. 40–44

²⁸ Євроінтеграція. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evroiintegraciya.html>

Соціальні виклики, зокрема нерівність, бідність, міграція та демографічна криза, залишаються одними з головних проблем, які потребують невідкладного розв'язання. Нерівномірний розподіл доходів і значні соціальні диспропорції поглиблюють соціальну напругу, що створює додаткове навантаження на систему соціального забезпечення. Бідність, яка особливо гостро проявляється у сільській місцевості та серед вразливих груп населення, вимагає системних змін у соціальній політиці, спрямованих на підвищення рівня життя громадян. Міграція, спричинена економічними та соціальними факторами, з одного боку, створює проблему відтоку кваліфікованих кадрів, а з іншого — сприяє надходженню грошових переказів, що підтримують економіку. Демографічна криза, зумовлена низьким рівнем народжуваності та старінням населення, потребує розробки демографічної стратегії, яка включає підтримку сімей, стимулювання народжуваності та створення умов для активного довголіття.

Політична нестабільність є одним із найбільш серйозних викликів для України, що впливає на всі сфери суспільного життя. Часті політичні кризи, корупція, конфлікти та загрози з боку зовнішніх агресорів створюють несприятливе середовище для інвестицій та економічного зростання. Нестабільність політичної системи знижує ефективність державного управління та гальмує реалізацію стратегічних реформ. Для подолання цих викликів необхідно забезпечити верховенство права, зміцнити державні інститути та посилити відповідальність політичних лідерів за прийняття стратегічних рішень. Водночас необхідно налагодити діалог між владою та громадянським суспільством, спрямований на стабілізацію ситуації та забезпечення сталого розвитку країни.

Отже, ключові аспекти сучасного стану України охоплюють різні сфери, кожна з яких потребує комплексного підходу та ефективних рішень. Економічна інтеграція, євроінтеграція, цифрова трансформація, соціальні виклики та політична нестабільність є факторами, що визначають майбутнє країни та вимагають злагоджених дій на всіх рівнях управління.

Основні виклики, що постали перед Україною у сучасних умовах, мають багатофакторний характер, охоплюючи аспекти безпеки, економіки, політики та соціальної сфери. Російська агресія, зокрема війна, створила значні безпекові загрози, які суттєво впливають на розвиток держави. Такі події призводять до серйозних економічних втрат, руйнування інфраструктури та зниження інвестиційної привабливості, оскільки міжнародні інвестори уникають ризикованих регіонів. Військовий конфлікт також викликає гуманітарну кризу, що потребує ресурсів для підтримки постраждалих громад і забезпечення національної безпеки.

Корупція залишається одним із ключових факторів, що підриває довіру до державних інститутів та ускладнює залучення міжнародної підтримки. Незважаючи на зусилля щодо боротьби з корупцією, її рівень залишається високим, що негативно впливає на економічний розвиток та знижує ефективність використання державних ресурсів. Недовіра громадян до урядових структур і судової системи зменшує суспільну підтримку реформ, тоді як міжнародні організації вимагають прозорості та підзвітності як умов для надання фінансової допомоги.

Низький рівень інвестицій є наслідком політичної та економічної нестабільності, що стримує потенційних інвесторів. Відсутність належного захисту прав інвесторів, непередбачуваність регуляторної політики та повільні судові процеси також перешкоджають економічному зростанню. Водночас країна потребує значних капіталовкладень для модернізації інфраструктури, впровадження інновацій і створення нових робочих місць. Стимулювання інвестицій є одним із головних завдань економічної політики, що потребує системних заходів для створення сприятливого бізнес-клімату.

Еміграція молодих і кваліфікованих фахівців, посилює проблему дефіциту людського капіталу. Багато українців виїжджають за кордон у пошуках кращих умов життя та кар'єрних можливостей, що знижує потенціал розвитку національної економіки. Втрата людських ресурсів у таких галузях, як інформаційні технології, медицина та інженерія, ускладнює

модернізацію та стримує зростання, створюючи додатковий виклик для уряду.

Перспективи розвитку України тісно пов'язані з євроінтеграцією, яка відкриває нові можливості для економічного зростання, модернізації державного управління та доступу до європейських ринків. Поглиблення співпраці з Європейським Союзом сприяє імплементації стандартів якості, залученню інвестицій та технологій, а також підвищенню рівня соціального захисту громадян. Однак для реалізації цих перспектив необхідно продовжувати реформи, що наближають Україну до європейських норм і цінностей.

Цифрова трансформація розглядається як один із ключових драйверів економічного зростання. Швидкий розвиток цифрової економіки створює нові можливості для інновацій, оптимізації державних послуг та залучення молоді до підприємницької діяльності. Впровадження електронного урядування спрощує адміністративні процедури, підвищує прозорість управління та мінімізує корупційні ризики. Водночас цифровізація вимагає значних інвестицій у кібербезпеку та підготовку кадрів, здатних працювати у високотехнологічному середовищі.

Підтримка малого та середнього бізнесу є ще одним важливим напрямом розвитку. Створення сприятливого бізнес-клімату передбачає спрощення регуляторних процедур, доступ до дешевих кредитів та державну підтримку інноваційних проєктів. Малий і середній бізнес виступає основою економічної стабільності, створюючи нові робочі місця та сприяючи регіональному розвитку. Однак підприємництво стикається з труднощами, пов'язаними з високими податками, нестабільним законодавством та обмеженими можливостями для зростання.

Реформи державного управління є необхідними для підвищення ефективності державного апарату. Спрощення адміністративних процедур, оптимізація управлінських функцій та впровадження сучасних методів управління сприяють зменшенню бюрократії та підвищенню якості послуг.

Боротьба з корупцією повинна залишатися пріоритетом, оскільки тільки прозоре і підзвітне управління здатне повернути довіру громадян і міжнародних партнерів. Підвищення ефективності управління сприятиме більш успішному впровадженню реформ та розвитку всіх галузей²⁹.

Розвиток людського капіталу є основою для довгострокового зростання. Інвестиції в освіту, науку та охорону здоров'я забезпечують підготовку кваліфікованих кадрів і підвищують конкурентоспроможність країни. Реформування освітньої системи відповідно до вимог ринку праці, розвиток професійної освіти та підтримка інноваційних досліджень створюють умови для стійкого розвитку. Здорове та освічене населення є основним ресурсом країни, здатним реалізовувати амбітні проекти і забезпечувати стабільний економічний розвиток.

Таким чином, глобалізація відкриває нові перспективи для економічного зростання та модернізації, проте водночас створює значні виклики, зокрема в умовах безпекових загроз, високого рівня корупції, економічної залежності від світових цін та відтоку людського капіталу.

²⁹ Білобровко, Олександр Вплив глобалізму на розвиток українського суспільства. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. відп. за вип. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 712-714.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ

2.1 Регулювання та оцінка показників економічного управління в Україні

Державне регулювання економіки становить сукупність законодавчо визначених принципів, норм, правил, інструментів і методів, за допомогою яких держава впливає на діяльність економічних суб'єктів, орієнтуючись на потреби та інтереси суспільства. Регулювання передбачає створення умов для ефективного функціонування ринкових суб'єктів і реалізується через державну регуляторну політику. Основними принципами державного регулювання економіки є справедливість, стабільність, законність, обґрунтованість та об'єктивність.

Інструменти державного регулювання економіки поділяються на адміністративні та ринкові, а методи — на прямі та опосередковані. Серед адміністративних інструментів найбільш поширеними є нормативні акти, які визначають квоти, накладають санкції, регламентують ліцензування та здійснюють контроль за цінами. У контексті глобалізації світових товарних ринків особливої важливості набуває регулювання зовнішньоекономічної діяльності через встановлення квот. Санкції застосовуються для забезпечення дотримання правил господарської діяльності, обмежують здійснення певних операцій або передбачають покарання за невиконання зобов'язань. Контроль за цінами, у свою чергу, може бути виправданий за умов соціально-економічної нестабільності³⁰.

³⁰ Хаустова В. В. Теоретичні аспекти фіскального регулювання економічного розвитку держави. Наукові праці НДФІ. 2023. Вип. 3. С.89-101

Поступове вирішення соціально-економічних проблем повинно зумовлювати звуження сфери застосування адміністративних інструментів та перехід до більш демократичних, ринкових методів регулювання, що сприятиме зміцненню ринкових механізмів і підвищенню ефективності економічної системи.

Протягом усієї історії незалежної України державна регуляторна політика виявлялася у впровадженні різноманітних реформ. Ефективність цих реформ досі не отримала повної оцінки, а їхній вплив на економічну систему недостатньо досліджений у наукових джерелах. На початковому етапі розвитку держава обрала стратегію мінімального втручання в економічні процеси, обмежуючись мінімальним регулюванням, що спиралося на низку нормативних актів. Однак така політика разом із відсутністю відповідних владних інституцій не забезпечила очікуваних позитивних результатів.

У 90-х роках ХХ століття постала низка проблем, зокрема технологічна відсталість галузей, високий рівень державної монополії, брак конкуренції, недоліки у зовнішньоекономічній політиці, несформована інституційна структура, а також слабкість фінансово-банківської системи. Згадані фактори обумовили необхідність реформування економічної системи. Починаючи з 1994 року, в межах політики «Курс радикальних ринкових реформ» було визнано прорахунки попередньої регуляторної політики. Ініційовано впровадження апробованих у світовій практиці механізмів для регулювання зовнішньоекономічних відносин, фінансово-кредитної сфери, інноваційно-інвестиційних процесів та інших економічних явищ³¹.

Формування владних інституцій, як Національний банк України, Державна казначейська та податкова служби, а також відповідні міністерства і відомства, сприяло посиленню ефективності державних регуляторних

³¹ Шляхом радикальних економічних реформ. Про основні засади економічної та соціальної політики. Доповідь Президента України. Постанова Верховної ради України No216/94-ВР від 19.10.1994 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/161362_161362 (дата звернення: 19.10.2024).

механізмів. Економіка країни вперше почала виявляти ознаки стабільності. Проте на початку XXI століття нові виклики вимагали змін у державній регуляторній політиці. Низка проблем залишалася невирішеною: процеси демонополізації економіки не були завершені, не вдалося сформувати дієздатну систему державного управління, не було повністю реалізовано приватизацію. Банківська система, хоча і була створена, залишалася недостатньо міцною, а капіталізація та ліквідність фондового ринку залишалися низькими. Бюджетна система все ще не функціонувала належним чином, а податкова політика виконувала переважно фіскальні функції, що сприяло тінізації економіки.

Економіка країни залишалася малопривабливою для інвесторів. У Посланні Президента України 2000 року «Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004 рр.» було визначено європейський вектор розвитку та інноваційну модель економіки. Серед пріоритетів розвитку виділялися аграрна сфера, підтримка підприємництва, малого і середнього бізнесу. Було заплановано заходи для підвищення дієздатності держави, зокрема адміністративну реформу, удосконалення грошово-кредитної, бюджетної та валютної політики, зниження боргової залежності та впровадження інноваційно-інвестиційних заходів. Окрема увага приділялася трансформації фінансової системи, а в бюджетній політиці вперше було зроблено акцент на місцеві фінанси. Було обґрунтовано необхідність зниження податкового навантаження на бізнес та активізації інвестиційних процесів³².

Важливим досягненням реформ стало ухвалення у 2002 році Бюджетного кодексу України³³, що врегулював міжбюджетні відносини і визначив основні пріоритети бюджетної політики. Значним кроком уперед стало спрощення системи оподаткування, удосконалення систем

³² Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004рр. Послання Президента України до Верховної Ради України, документ №276а/2000 від 23.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276%D0%B0/2000#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

³³ Бюджетний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 05.11.2024).

бухгалтерського обліку та звітності. Було створено інструменти для страхування підприємницької діяльності. Важливим результатом стало ухвалення низки законодавчих актів, які регулювали іпотечне кредитування, лізинг та венчурне фінансування. Проводилася капіталізація банківської системи, її оздоровлення, що сприяло підвищенню надійності та стабільності фінансового сектора. Значну увагу приділяли розвитку фондового ринку, модернізації його інфраструктури, капіталізації та забезпеченню ліквідності. Передбачалося подальше вдосконалення правового регулювання підприємницької діяльності й поступове зменшення втручання держави в економічну діяльність.

Проте закладені у реформах ініціативи не були повністю реалізовані. Зокрема, не вдалося повністю відійти від пострадянської моделі бюджетної системи, що передбачала централізацію коштів з подальшим їх перерозподілом через механізм міжбюджетних трансфертів. Державні фінанси залишалися розбалансованими, а інвестиційний клімат не сприяв залученню іноземного капіталу. Боргові зобов'язання країни зростали значними темпами. Серед основних проблем залишалися висока корумпованість владних структур і значний обсяг тіньової економіки.

«Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 роки: Шляхом Європейської інтеграції» повинна була стати новим етапом у формуванні державної регуляторної політики, орієнтованої на євроінтеграційні процеси. Однак суперечливість намірів тогочасного політичного керівництва та відсутність відповідності задекларованим євроінтеграційним цілям призвели до кризи суспільних і політичних відносин, яка зрештою переросла у Революцію Гідності і боротьбу українського народу за свої права та свободи³⁴.

Нова парадигма розвитку української держави та ключові засади державної регуляторної політики відображені у «Стратегії сталого розвитку

³⁴ Про Стратегію економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/2004#Text> (дата звернення: 05.11.2024).

«Україна – 2020»». Децентралізація влади та реформа державного управління стали основними напрямками реалізації Стратегії. Серед заходів передбачалося зменшення втручання держави в економічні процеси, зосередження на створенні сприятливих умов для підприємництва, спрощення міжнародної торгівлі, залучення інвестицій та стимулювання інноваційної діяльності. Особливу увагу приділяли розвитку підприємництва, реформі державного управління та податковій реформі, що сприяло б зростанню валового внутрішнього продукту, збільшенню надходжень від іноземних інвестицій, лібералізації валютного та фондового ринків і зміцненню фінансово-банківської системи³⁵.

За оцінками міжнародних аналітичних агентств, найуспішнішою реформою того періоду стала реформа децентралізації. Україна змогла створити територіальні громади, розширити повноваження органів місцевого самоврядування та збільшити обсяги надходжень до місцевих бюджетів. Пострадянську модель бюджетної системи було замінено європейською моделлю міжбюджетних відносин, у якій місцеві органи самоврядування стали фінансово самодостатніми та незалежними від центральних рішень і коштів. Новітня історія державної регуляторної політики пов'язана з затвердженням Президентом України Цілей сталого розвитку України до 2030 року, де однією з головних цілей економічного розвитку є «сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх»³⁶.

Проте, збройна агресія російської федерації актуалізувала питання продовольчої, економічної та фінансової безпеки держави, охорони навколишнього середовища та захисту національних інтересів на міжнародній арені. Широкий спектр загроз і невизначеність економічної ситуації вимагають застосування специфічних регуляторних та стабілізаційних заходів. Наукова література не пропонує чіткого переліку

³⁵ Стратегія сталого розвитку «Україна –2020». Указ Президента України No5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

³⁶ Цілі сталого розвитку України до 2030 року. Указ Президента України No722/2019 від 30.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

таких заходів, а міжнародний досвід ще не напрацював достатньої кількості інструментів для реагування на виклики, зумовлені військовою агресією. Основними інструментами протидії цим загрозам вважається запровадження обмежувальних заходів у взаєминах з державою-агресором, що передбачає припинення обміну науково-технічною інформацією, припинення співпраці у сфері торгівлі, фінансів, банківської справи тощо.

Важливим напрямом стає підвищення стійкості національної економіки через диверсифікацію ринків збуту та джерел постачання сировини. Необхідно підвищити ефективність використання бюджетних коштів, залучати міжнародну технічну та фінансову допомогу, а також контролювати стан боргових зобов'язань країни. Особливу увагу слід приділити стабільності грошово-кредитної та фінансово-банківської систем. Держава повинна взяти на себе ініціативу та максимально ефективно виконувати безпекову функцію в умовах зростання загроз і ризиків³⁷.

Функції органів державного управління економікою відіграють ключову роль у регулюванні та розвитку економічних процесів країни, забезпечуючи їх ефективність та відповідність національним інтересам³⁸.

Законодавча функція передбачає розробку і прийняття нормативно-правових актів, які регулюють економічні відносини. Органи законодавчої влади створюють правові основи для здійснення економічної діяльності, забезпечують юридичні гарантії для суб'єктів господарювання та визначають принципи державної економічної політики. Законодавчі акти охоплюють питання бюджету, податкової системи, інвестицій, зовнішньоекономічної діяльності та захисту конкуренції.

Регуляторна функція спрямована на встановлення правил і стандартів для суб'єктів господарювання. Вона охоплює ліцензування, сертифікацію, розробку технічних регламентів і визначення норм для ведення бізнесу.

³⁷ Орел Ю. Л., Кулініч О. В. Вплив дерегуляції бізнесу на повоєнне відновлення економіки України: публічно-управлінський аспект. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Київ, 2023. 32. Том 34 (73) № 6. С. 32-39.

³⁸ Організація державного управління у сфері економіки. Коментар. *Меґо-Інфо - Юридичний портал України №1, Коментар ЦПК, КПК, КУПАП, ККУ, ЦК*. URL: <http://mego.info/матеріал/№-3-організація-державного-управління-у-сфері-економіки> (дата звернення: 19.10.2024).

Регуляторні органи контролюють дотримання встановлених вимог, проводять перевірки та застосовують санкції у разі порушень, забезпечуючи стабільність і прозорість економічної діяльності.

Стабілізаційна функція зосереджена на забезпеченні макроекономічної стабільності. Це включає контроль за інфляцією, регулювання валютного курсу, підтримку стабільного рівня зайнятості та управління державним боргом. Органи державного управління використовують інструменти грошово-кредитної і фіскальної політики для створення сприятливого середовища для економічного зростання та пом'якшення впливу зовнішніх економічних шоків.

Розподільча функція забезпечує перерозподіл ресурсів через бюджетну систему з метою досягнення соціальної справедливості та підтримки пріоритетних галузей економіки. Вона передбачає фінансування соціальних програм, інфраструктурних проєктів, освіти, охорони здоров'я та підтримку малозабезпечених верств населення. Ефективне управління ресурсами сприяє зменшенню економічної нерівності та стимулює розвиток регіонів.

Контрольна функція включає моніторинг і оцінку ефективності реалізації економічної політики. Функція передбачає аудит державних фінансів, аналіз діяльності державних підприємств, виявлення корупційних ризиків та контроль за витратами державного бюджету. Органи контролю забезпечують прозорість економічних процесів і підзвітність державних структур, сприяючи раціональному використанню національних ресурсів.

Функціональна взаємодія між цими аспектами забезпечує цілісне управління економікою, створюючи умови для сталого розвитку та економічної безпеки України.

У 2024 році державне управління економікою України спрямоване на відновлення та стале зростання, з урахуванням викликів, спричинених війною та глобальними економічними тенденціями.

Відновлення та розвиток економіки є одними з основних пріоритетів уряду у 2024 році. Особлива увага приділяється відновленню зруйнованої

інфраструктури, спричиненої збройним конфліктом, і стимулюванню економічного зростання. Уряд передбачає значні фінансові ресурси для програм підтримки бізнесу, зокрема через Фонд розвитку підприємництва. Програми охоплюють надання грантів для розвитку переробних підприємств, садівництва та тепличного господарства, що сприяє диверсифікації економіки та зміцненню її стійкості³⁹.

Європейська інтеграція залишається стратегічним вектором розвитку України. Уряд продовжує гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами. Такий процес сприяє поглибленню співпраці з Європейським Союзом та інтеграції України в європейський економічний простір. Впровадження європейських норм та стандартів створює сприятливі умови для підвищення конкурентоспроможності національної економіки і сприяє залученню іноземних інвестицій.

Цифрова трансформація є пріоритетом уряду, оскільки вона значно підвищує ефективність державного управління. У 2024 році передбачено масштабне впровадження сучасних цифрових технологій, включаючи систему управління людськими ресурсами (HRMIS), яку планується запуснути у 65% міністерств та відомств. Також передбачається створення спеціалізованого аналогу платформи «Дія» для держслужбовців, що оптимізує робочі процеси та сприяє кращій взаємодії між державними органами і громадянами⁴⁰.

Уряд продовжує фінансування програм підтримки через Фонд розвитку підприємництва, зокрема, програму «Доступні кредити 5-7-9%», яка сприяє розвитку малого підприємництва. Крім того, заплановано надання грантів для створення і розвитку переробних підприємств, садівництва та тепличного

³⁹ Головна - фонд розвитку підприємництва. *Фонд розвитку підприємництва*. URL: <https://Bdf.Gov.Ua/> (дата звернення: 19.10.2024).

⁴⁰ Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/courses/civil-servants> (дата звернення: 19.10.2024).

господарства, що сприятиме розвитку регіональної економіки та зменшенню залежності від імпорту⁴¹.

Реформи державного управління передбачають продовження процесу корпоратизації та приватизації державних активів. Уряд планує продаж щонайменше 300 об'єктів у межах «малої приватизації», а також відновлення масштабної «великої приватизації». Ці заходи мають на меті оптимізувати державний сектор і залучити додаткові інвестиції у національну економіку. Реформа спрямована на підвищення ефективності державного управління і зниження рівня бюрократизації.

Уряд України затвердив масштабний План дій, який включає близько 450 завдань. Завдання спрямовані на посилення обороноздатності, забезпечення економічної стійкості, інтеграцію в європейський простір, відбудову інфраструктури, реалізацію нової ветеранської політики, реформу соціальної сфери, розвиток освіти, забезпечення енергетичної незалежності та модернізацію системи охорони здоров'я. Усі ці заходи мають комплексний характер і спрямовані на сталий розвиток країни в умовах сучасних викликів⁴².

Розглядаючи стан економічного забезпечення України після початку повномасштабного вторгнення, стає очевидним, що основна частина власних надходжень державного бюджету спрямовується на фінансування оборонних потреб, які становлять приблизно половину всіх бюджетних витрат. Такий розподіл ресурсів обумовлений необхідністю забезпечення обороноздатності країни в умовах збройного конфлікту. Водночас усі цивільні витрати державного бюджету фінансуються виключно за рахунок іноземної фінансової допомоги. У 2024 році потреба в зовнішньому фінансуванні становить значні \$38 млрд, що підкреслює важливість міжнародної підтримки для стабільного функціонування економіки та забезпечення соціальних зобов'язань держави.

⁴¹ Кредити 5-7-9% для бізнесу: умови державної програми кредитування підприємців. ПриватБанк. *privatbank.ua*. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 19.10.2024).

⁴² План.Дій. *plandiy.com.ua*. URL: <https://plandiy.com.ua/about.php> (дата звернення: 05.11.2024).

У жовтні Україна отримала \$1,4 млрд зовнішнього бюджетного фінансування. З цієї суми \$1,1 млрд надійшло як кредитний транш від Міжнародного валютного фонду (МВФ) за підсумками п'ятого перегляду програми співпраці, що свідчить про продовження ефективної взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями. Додатково \$300 млн надано Канадою у формі кредиту, що підкреслює важливість двосторонніх відносин та підтримки з боку окремих держав. Залучення цих коштів є необхідним кроком для забезпечення бюджетної стабільності та виконання зобов'язань перед громадянами в умовах триваючої військової агресії (рис.2.1)⁴³.

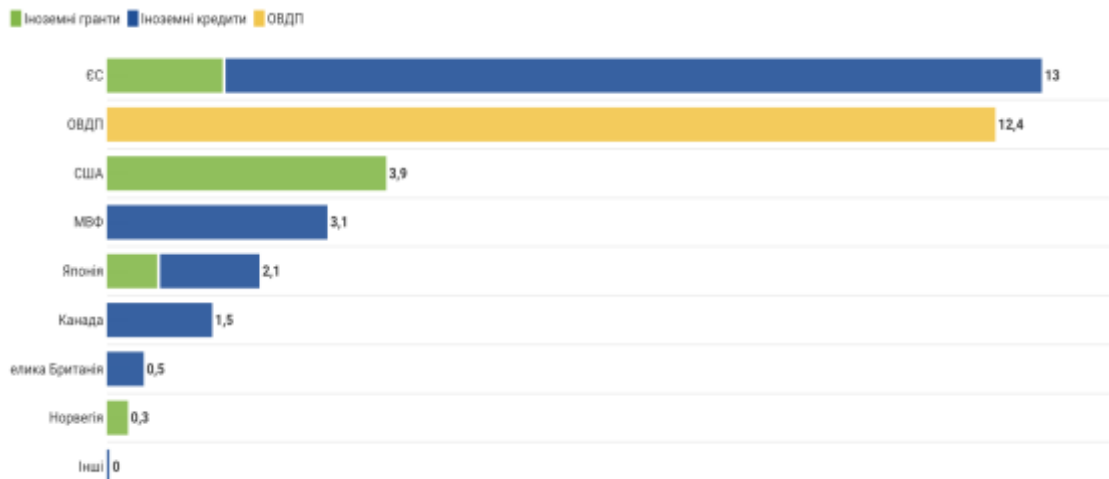

Рис.2.1. Додаткове фінансування державного бюджету, що надійшло у 2024 році станом на 30 жовтня, \$ млрд.⁴⁴

У вересні Україна практично не отримала іноземного бюджетного фінансування, що викликало певну невизначеність, зокрема щодо очікуваного гранту у розмірі \$3,9 млрд від Сполучених Штатів. Вказане фінансування мало надійти до завершення американського бюджетного року, однак, з невідомих причин, надходження не відбулося. Така ситуація створює

⁴³ Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

⁴⁴ Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

напруження у сфері фінансового забезпечення держави, особливо з огляду на необхідність підтримання ключових видатків.

За період з січня по вересень 2024 року іноземна фінансова допомога покрила 69% потреб державного бюджету у додатковому фінансуванні. Цей показник підкреслює значну залежність України від міжнародної підтримки, що є критично важливим для стабілізації економіки в умовах війни та збереження макроекономічної стійкості. Залучення зовнішніх ресурсів залишається основним механізмом забезпечення бюджетного балансу, оскільки власні надходження не можуть у повній мірі задовольнити поточні фінансові потреби країни (рис.2.2)⁴⁵.

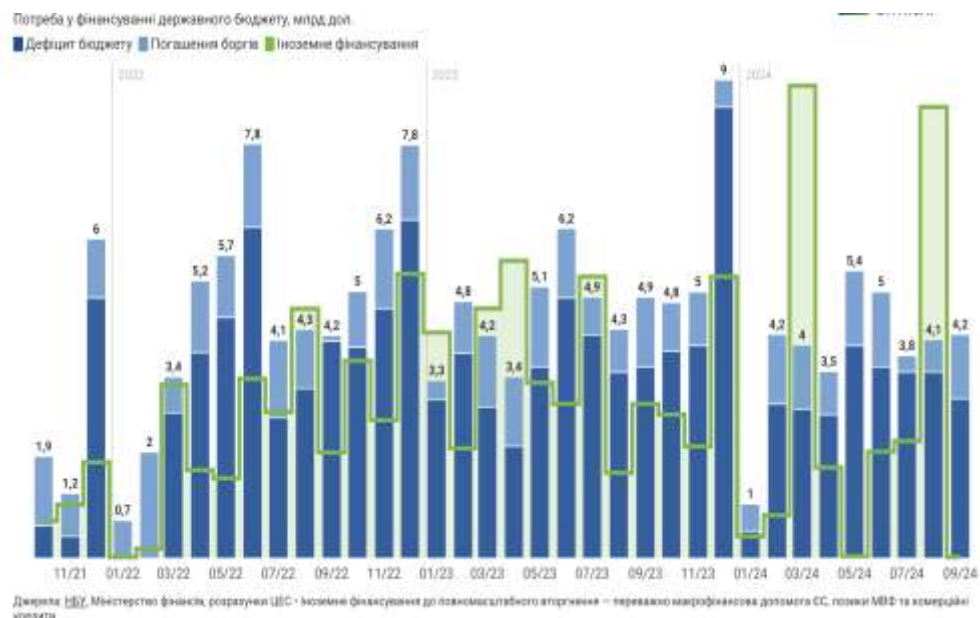

Рис.2.2. Іноземне фінансування бюджету в вересні — \$0,011 млрд⁴⁶

Податкові надходження до державного бюджету у вересні склали 117,9 млрд грн, що на 26% більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Основним драйвером зростання залишаються податки на споживання, а також податок на прибуток підприємств, значну частку якого забезпечило збільшене оподаткування банківського сектору. Акцизні надходження

⁴⁵ Там само

⁴⁶ Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

демонструють значне зростання на 95% порівняно з минулим роком, а надходження від податку на додану вартість зросли на 16,5%.

Парламент ухвалив пакет підвищення податків, який, хоча й викликав критику за неоптимальні заходи, передбачає збільшення військового збору та впровадження додаткових джерел доходів. Очікується, що Президент підпише цей законопроект найближчим часом (рис.2.3).

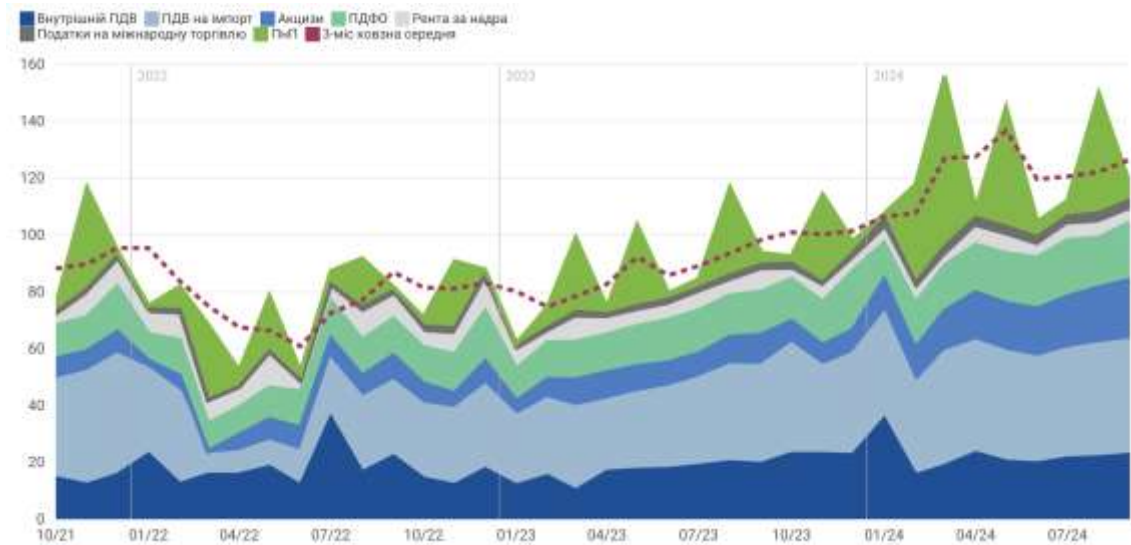

Рис.2.3. Податкові надходження загального фонду бюджету, млрд грн без поправки на інфляцію⁴⁷

Згідно з попередніми даними Національного банку України, у вересні 2024 року баланс товарів і послуг залишався негативним, сягнувши -\$3,2 млрд. Обсяги імпорту товарів становили \$5,7 млрд, перевищуючи експорт, який склав лише \$3 млрд. (рис.2.4)⁴⁸.

⁴⁷ Там само

⁴⁸ Там само

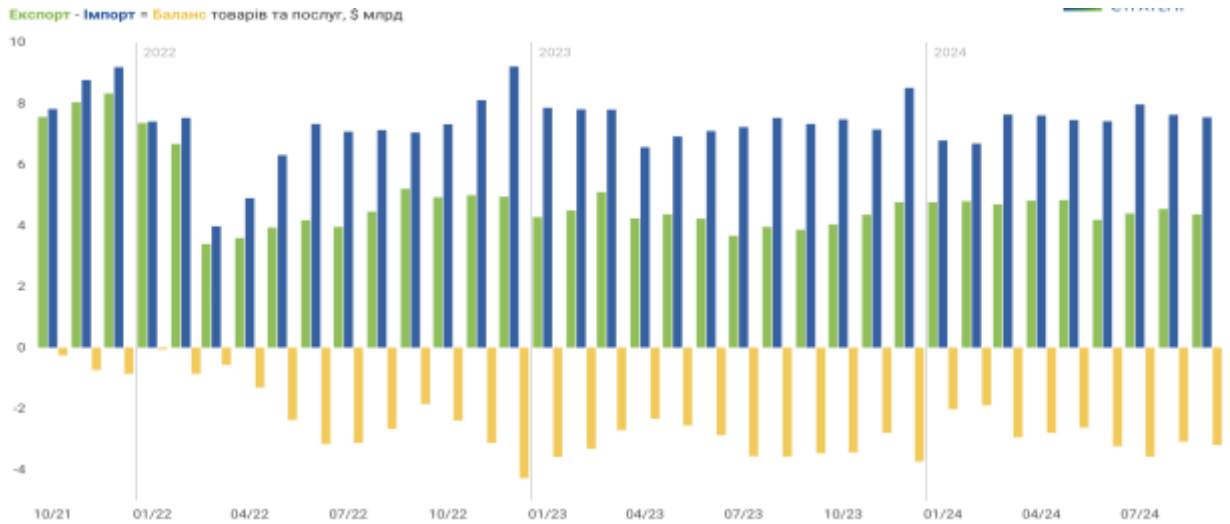

Рис.2.4. Зовнішня торгівля за 2024⁴⁹

Чистий попит на іноземну валюту зріс під впливом сезонних факторів. З метою стабілізації валютного ринку Національний банк України збільшив чистий продаж іноземної валюти до \$3,2 млрд і запровадив заходи, спрямовані на запобігання непродуктивному відтоку капіталу. Це сприяло збереженню відносної стабільності гривні та утриманню спреду між готівковим і офіційним курсом нижче 1,0% (рис.2.5).

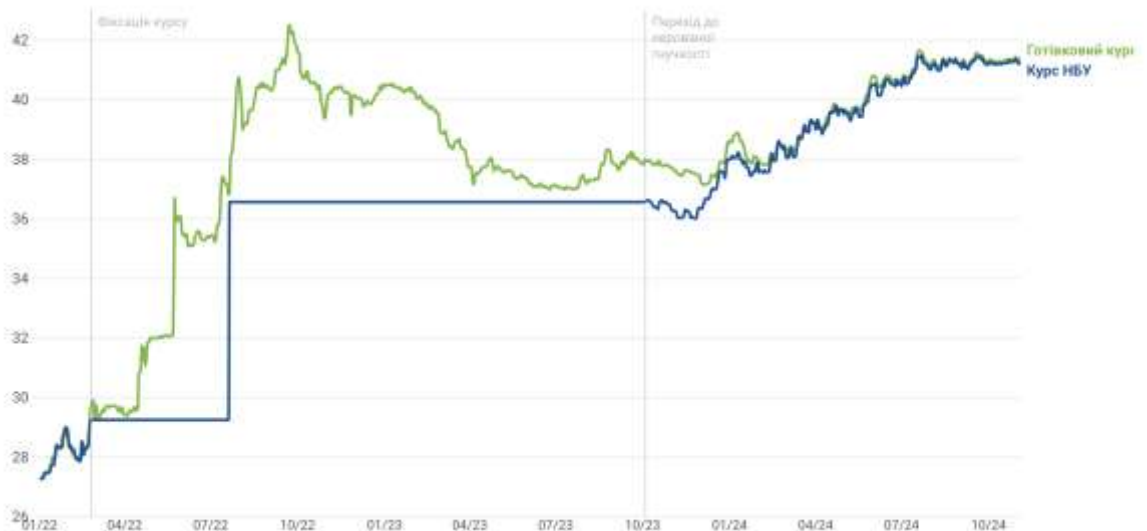

Рис.2.5. Середньодобові офіційний та готівковий курси грн/\$⁵⁰

⁴⁹ Там само

⁵⁰ Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України у II кварталі 2024 року зріс на 3,7% порівняно з аналогічним періодом попереднього року, відповідно до попередніх даних, оприлюднених Державною службою статистики. У серпні 2024 року ВВП продемонстрував зростання на 3,5% у річному вимірі, згідно з даними Міністерства економіки. За перші вісім місяців 2024 року зростання ВВП оцінюється на рівні 3,9% у річному обчисленні, що відповідає очікуванням уряду⁵¹.

Прогнози щодо зростання ВВП на 2024 рік варіюються залежно від різних інституцій: Міжнародний валютний фонд (МВФ) прогнозує зростання на 3%, Міністерство економіки очікує 3,5%, Національний банк України (НБУ) передбачає 3,7%, тоді як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) має найбільш оптимістичний прогноз на рівні 4,7% (рис.2.6).

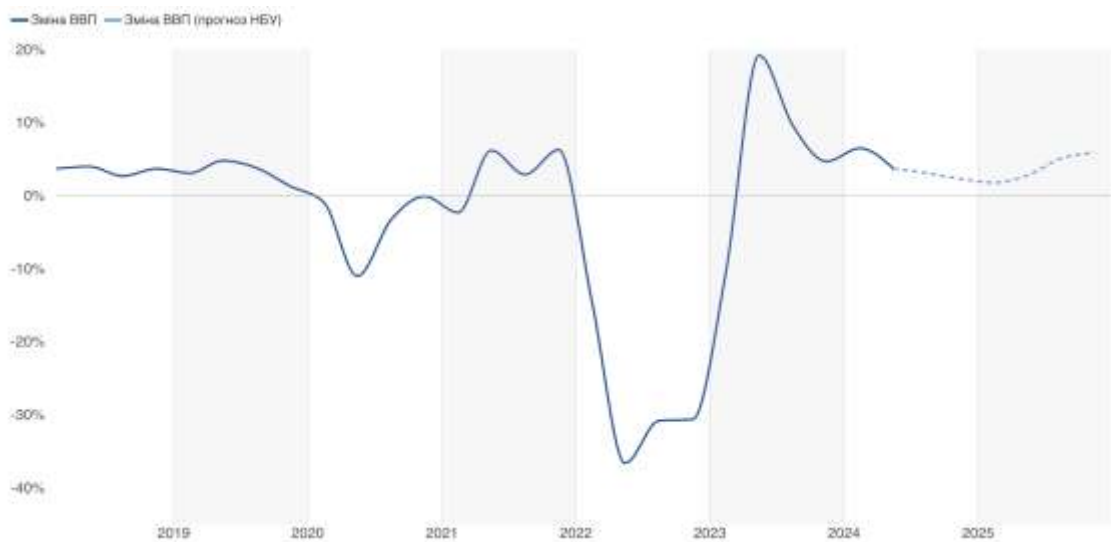

Рис.2.6. Щоквартальна зміна ВВП, р/р %⁵²

Таким чином, регулювання та оцінка показників економічного управління в Україні є надзвичайно важливими аспектами, що визначають стабільність і розвиток національної економіки в умовах численних внутрішніх і зовнішніх викликів. Державне регулювання, засноване на принципах справедливості, стабільності, законності та обґрунтованості,

⁵¹ Там само

⁵² Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

передбачає активне використання як адміністративних, так і ринкових інструментів, адаптованих до сучасних глобальних умов.

Історично державна регуляторна політика України постійно змінювалася у відповідь на складні економічні реалії, і хоча багато реформ виявилися ефективними у стабілізації фінансової системи, інші аспекти залишаються невирішеними, зокрема, завершення приватизації та формування дієздатної системи державного управління. Нові виклики XXI століття, такі як економічна глобалізація, політична нестабільність і військова агресія, змусили Україну переглянути підходи до економічного регулювання, що відображено у стратегічних документах національного розвитку, спрямованих на інтеграцію до європейського економічного простору.

Актуальність та ефективність реформ у сфері децентралізації влади і державного управління стали помітними завдяки успішному переходу до фінансової самостійності місцевих громад. Однак тривала війна і залежність від міжнародної підтримки, що у 2024 році досягла 69% від потреб додаткового фінансування держбюджету, демонструють значну вразливість економіки України. Прогнози зростання ВВП на 2024 рік, які варіюються між 3% і 4,7%, свідчать про невизначеність, що потребує адаптивної та стабілізаційної політики.

В умовах сьогодення, застосування таких заходів, як запобігання непродуктивному відтоку капіталу та стимулювання економіки через інвестиції в інфраструктуру, є надзвичайно важливим. Послідовне вдосконалення правового поля та зміцнення фінансово-банківської системи, зокрема через регулювання валютного ринку і капіталізації фондового сектору, мають створити основу для довготривалого економічного зростання та підвищення інвестиційної привабливості України.

2.2. Оцінка ефективності державного управління економікою в умовах глобальних викликів

Значна кількість науковців досліджує вплив глобалізаційних процесів на економічну систему України, приділяючи увагу як сучасним тенденціям, так і стратегіям розвитку економічного потенціалу країни. Особливо актуальним у цьому контексті стає вивчення транзитного потенціалу України, що є важливою складовою її економічної могутності. Це спонукало наукову спільноту до аналізу перспектив удосконалення транзитної системи, з огляду на виклики глобалізації.

Наприклад, дослідження В. Рикова показує, що глобалізація впливає не лише на економічні процеси, а й на суспільне життя, державне управління та політичну сферу. Автор підкреслює важливість врахування національною економікою як внутрішніх, так і зовнішніх глобальних загроз. Також, на думку Рикова, створення стратегічних можливостей і конкурентних переваг має бути одним із ключових пріоритетів для країни⁵³.

Інші дослідники, як І. Томашук, фокусуються на характеристиці причин і ознак глобалізації. Серед причин глобалізації науковець виділяє зростання темпів розвитку світу, перетворення суспільства, а також взаємопроникнення національних економік, що зумовлює інтенсифікацію глобальних інтеграційних процесів. Томашук наголошує на важливості розуміння цих причин для адаптації української економіки до світових трендів⁵⁴.

Є. Соломяний у своїх працях акцентує увагу на двоїстому впливі глобалізації: з одного боку, на економіку України відкриваються нові можливості для зростання та співпраці на міжнародному рівні, а з іншого — виникають серйозні виклики та загрози. Соломяний підкреслює необхідність розробки ефективних заходів захисту національної економіки від негативних

⁵³ Подп'ятнікова А. Мотиваційний механізм державного регулювання транзитного потенціалу України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. № 4. С. 120–129

⁵⁴ Томашук І. В. Вплив глобалізаційних процесів на сучасні економічні системи. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 1. С. 153–165.

проявів глобалізаційних процесів, зокрема посилення економічної безпеки та адаптації до змін у світовій економіці.⁵⁵

Л. Осіпова на основі результатів свого дослідження робить висновки про важливість впровадження комплексних заходів для розвитку економіки України в умовах глобалізації. Серед таких заходів науковиця пропонує трансформацію функцій різних секторів економіки, адаптацію окремих компонентів до світових стандартів, а також посилення процесів міжнародної інтеграції. Вона наголошує на необхідності модернізації української економічної системи для підвищення її конкурентоспроможності та стійкості перед зовнішніми загрозами.⁵⁶

Д. Солов'єнко та О. Зелінська розглядають сучасні виклики, з якими стикається як світова, так і українська економіка, внаслідок глобалізаційних процесів. Науковці підкреслюють, що сучасні умови диктують потребу у впровадженні нових технологій, підвищенні інвестиційної привабливості країни та підтримці науково-технічного прогресу. Вони наголошують, що тільки шляхом інноваційного розвитку та активного залучення міжнародного капіталу можна забезпечити стійке зростання національної економіки.⁵⁷

О. Гетманець, Д. Коробцова та Ю. Єжелій наголошують на важливості дослідження впливу глобалізаційних та інтеграційних економічних процесів на сучасні організації, зокрема в контексті європейської інтеграції. У своїх працях вони підкреслюють двозначний та суперечливий характер впливу глобалізації на економічні суб'єкти: з одного боку, вона забезпечує очевидні переваги, з іншого — створює нові глобальні виклики. Дослідники зазначають, що макроекономічні прогнози щодо співпраці України з Європейським Союзом мають позитивну динаміку. Однак, для досягнення

⁵⁵ Соломаний С. Вплив глобалізації на розвиток України: позитивні та негативні наслідки. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Київ, 30 трав. 2022 р.). Київ : КНЕУ, 2022. С. 65–70.

⁵⁶ Осіпова Л. В. Вплив глобалізації на економіку України та її зовнішньоекономічні пріоритети. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України : зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 03 черв. 2020 р.). Вінниця, 2020. Ч. 1. С. 84–97

⁵⁷ Солов'єнко Д. В., Зелінська О. М. Вплив глобалізації на інвестиційні процеси в Україні. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 3 грудня 2021 р.). Вип. 15. Луцьк : ІВВ Луцького національного технічного університету, 2021. С. 497–500

більшого ефекту необхідно розробити методичні основи та практичні заходи, спрямовані на підвищення інноваційної активності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості України. Зазначені дії сприятимуть економічному розвитку, позитивно вплинуть на доходи держави та добробут її громадян⁵⁸.

Економічна глобалізація передбачає зростання взаємозалежності світової економіки через швидке розширення транскордонних потоків товарів, послуг, технологій і капіталу. Процеси сприяють посиленню економічної інтеграції між країнами та створенню глобальних ринків. Виробничі ланцюги поширюються на різні частини світу, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності завдяки кращому співвідношенню ціни і якості. З огляду на це, глобалізація виробництва формує об'єднаний світовий ринок, що охоплює інтегровані ринки товарів і послуг.

Політична глобалізація втілюється у створенні глобальних правил і норм, які приймають численні країни. Вона безпосередньо пов'язана із соціальною глобалізацією, що вимагає визнання рівних прав для всіх людей. Політична інтеграція підтримується культурною глобалізацією, яка означає поширення ідей і цінностей по всьому світу та сприяє розширенню культурних зв'язків. Цей процес охоплює спільне споживання культурних продуктів, розвиток масової культури та зростання міжнародного туризму, що дозволяє налагоджувати соціальні взаємини через обмін культурними надбаннями.

Технологічна глобалізація проявляється у створенні та використанні ідентичних технологічних інструментів у різних країнах світу. Вона стала можливою завдяки активному обміну знаннями, товарами і послугами, що сприяє розвитку віртуального середовища, яке об'єднує людей з усього світу. Технологічний прогрес радикально змінює систему соціально-економічних

⁵⁸ Гетманець О. П., Коробцова Д. В., Єжелій Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). Академічні візії. 2023. №. 20.

відносин, приводячи транспортно-комунікаційні зв'язки на новий технічний рівень.

Соціальна глобалізація впливає на життєві умови, умови праці, соціальний захист, культуру та ідентичність, згуртованість сім'ї та громади, а також рівень соціальної безпеки. Вона формує нові умови для взаємодії та спільного розвитку суспільств у глобалізованому світі.

Причини глобалізаційних процесів включають інтернаціоналізацію, яка поглиблює співробітництво та взаємозалежність між країнами; науково-технічний прогрес, що змінив систему соціально-економічних відносин та підніс транспортні і комунікаційні зв'язки на новий рівень; а також загострення глобальних проблем, які ставлять під загрозу збереження та розвиток людської цивілізації⁵⁹.

Загалом, глобалізація є незворотним процесом, який змінює економічний розвиток, соціально-економічні системи та перетворює регіональні об'єднання у великий глобальний комплекс. Інтернаціоналізація веде до зростання співпраці між країнами та транснаціональними корпораціями, а науково-технічний прогрес змінює всю систему відносин, підносячи технологічний рівень комунікацій, фінансових потоків та економічних зв'язків на нову висоту.

Глобалізація суттєво вплинула на фінансовий сектор, сприяючи формуванню глобальних фінансових ринків. У контексті глобалізації з'явилися численні іноземні філії, спільні підприємства, дочірні компанії та іноземні структури, що функціонують разом із традиційними корпоративними організаціями. Такі процеси охоплюють експорт товарів, ліцензійні угоди та франчайзинг, доповнюючись новими формами міжфірмової співпраці.

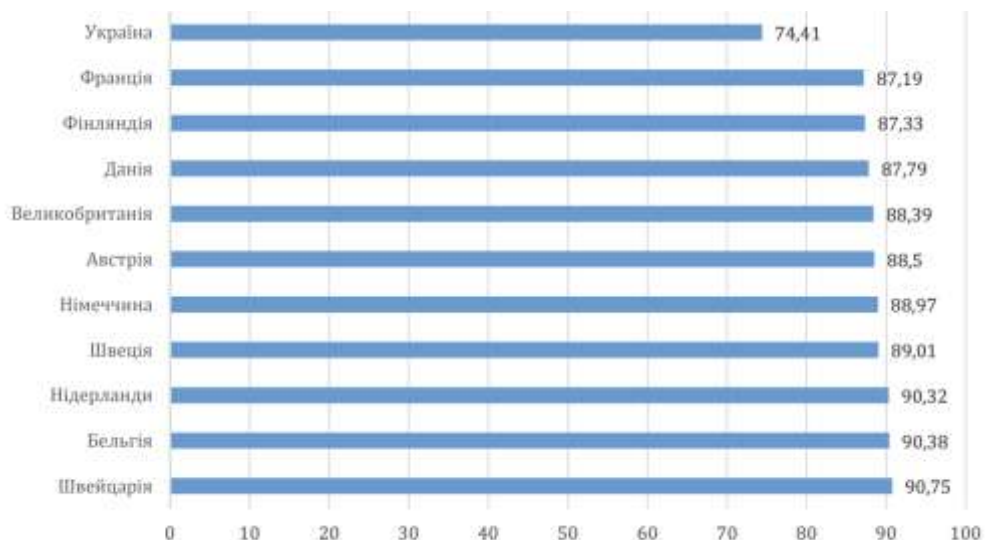
Глобалізація має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки України. Серед позитивних аспектів виділяють можливість для України

⁵⁹ Колоїз Ж. Глобалізаційні процеси та їхні наслідки для національних еколінгвальних систем. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2022. № 21. С. 9–22.

брати участь у міжнародних дискусіях з питань регулювання економічних відносин та зниження витрат на ведення бізнесу за кордоном, що підвищує конкурентоспроможність українських виробників. Такі переваги відповідають вимогам для поглиблення економічних відносин з Європейським Союзом і захисту інтересів держави відповідно до міжнародних стандартів.

Однак, глобалізація має і негативні аспекти. Зокрема, вона набуває конфронтаційного характеру, що проявляється в нерівномірному розподілі багатства між країнами. Підвищення добробуту одних держав супроводжується зростанням економічної залежності та незахищеності інших, що може посилювати політичну нестабільність. Критики глобалізації стверджують, що цей процес сприяє зростанню бідності, руйнуванню культурної ідентичності та погіршенню екологічної ситуації. Глобалізація також створює умови, що загрожують стабільності деяких країн, збільшуючи соціальну та економічну напругу⁶⁰.

У 2023 році Україна посіла 44 місце в рейтингу Індексу рівня глобалізації країн світу (рис. 2.7).

⁶⁰ Риков В. В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. Правове та державне управління. 2020. № 2. С. 204–210

Рис.2.7. Індекс глобалізації окремих країн світу у 2023 р.⁶¹

Економічний компонент індексу глобалізації включає аналіз міжнародних потоків товарів, капіталу та послуг, а також економічних обмежень. Оцінка здійснюється на основі таких показників, як обсяги зовнішньої торгівлі, рівень залучення прямих іноземних інвестицій, обсяги міжнародних грошових переказів та інші аспекти, що відображають взаємозалежність між країнами. Враховуються і торговельні бар'єри, які можуть обмежувати міжнародну економічну діяльність, зокрема тарифи, квоти і митні процедури. Показники економічної глобалізації дозволяють виміряти рівень відкритості економіки та її інтеграцію в глобальні ринки.

Політичний аспект глобалізації стосується участі країни у міжнародних організаціях, багатосторонніх угодах та глобальних політичних процесах. Сюди входить членство в Організації Об'єднаних Націй, Європейському Союзі, Світовій організації торгівлі та інших міжнародних інституціях. Оцінюється також участь у міжнародних миротворчих місіях, підписання важливих договорів, що впливають на глобальну політику, і дипломатичні відносини з іншими державами. Політична глобалізація є важливим показником того, наскільки країна інтегрована у світову систему і як вона реагує на глобальні виклики, такі як зміна клімату, міжнародна безпека та дотримання прав людини.

Соціальний вимір глобалізації охоплює такі аспекти, як інтернаціоналізація культурних цінностей, рівень міжнародних особистих контактів, обмін інформацією та культурна близькість між народами. Визначаються обсяги міжнародного туризму, кількість іноземних студентів, активність у глобальних соціальних мережах, а також рівень поширення масової культури. Крім того, аналізується, наскільки активно населення використовує інтернет і бере участь у глобальних інформаційних потоках. Це

⁶¹ Оприлюднено Глобальний інноваційний індекс 2023 року. Україна посідає 55 місце. «Новини «Євро Освіта. Євро Освіта». URL: <https://euroosvita.net/index.php/?category=1&id=8033> (дата звернення: 09.12.2024).

дозволяє зрозуміти, наскільки тісно пов'язані громадяни різних країн у соціальному і культурному плані.

Загальний індекс глобалізації дозволяє оцінити динаміку змін у світовій інтеграції. Пандемія COVID-19 у 2020 році спричинила значне зниження рівня глобалізації через закриття кордонів, обмеження міжнародної торгівлі та руху капіталу, а також зменшення міжнародних контактів. Незважаючи на це, у 2021 році відбулося часткове відновлення показників, хоча рівень глобалізації все ще залишався нижчим за допандемічний. В Україні у 2020 році спостерігалось підвищення позиції в індексі глобалізації на одну сходинку, що є свідченням поступового покращення показників інтеграції⁶².

Глобалізація має вагомий вплив на економіку України, як позитивний, так і негативний. Серед основних позитивних наслідків можна виділити залучення іноземних інвестицій, які сприяють розвитку інфраструктури, впровадженню інновацій та створенню нових робочих місць. Іноземний капітал дозволяє модернізувати промисловість, покращити технологічний рівень виробництва та підвищити загальний рівень життя населення. Підвищення інвестиційної привабливості країни сприяє економічному зростанню і дозволяє Україні активніше брати участь у міжнародних економічних процесах.

Важливо визнати, що економічні переваги України залишаються обмеженими, оскільки сировинна структура економіки є ключовим чинником, що визначає надмірну залежність від зовнішніх впливів. Протягом останніх десятиліть економічний стан країни та її фінансова стабільність залежали від світових цін на сировину. Значний вплив на українську економіку мають олігархічні структури, які не зацікавлені в зростанні доходів населення або розвитку внутрішнього ринку. Застарілі підприємства

⁶² Top 50 countries in the Globalization Index 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (дата звернення: 20.10.2024).

таких структур стають менш прибутковими або взагалі збитковими, що посилює негативний вплив на загальну економічну стабільність.

Значна увага приділяється модернізації виробничих потужностей та підвищенню якості продукції. Такий стратегічний напрямок, який має вирішальне значення для конкурентоспроможності на глобальному рівні. Інвестиції в інновації та розвиток технологій повинні стати основним завданням урядової політики, спрямованої на зменшення відставання від розвинених країн. У разі відсутності відповідних реформ та інвестицій країна ризикує залишитися економічно нестабільною і навіть може опинитися в ситуації, коли існування ефективної держави буде під питанням.

Дослідження інвестиційних можливостей виявило 144 значущих проекти, що охоплюють різні галузі економіки. Регіональні особливості свідчать про нерівномірний розподіл інвестицій та специфіку економічного розвитку окремих областей. Дніпропетровська область виявилася лідером за обсягом залучених інвестицій, отримавши 1221,8 млн доларів США на виробництво окатків DR-класу для зеленої металургії. Основний акцент у регіоні робиться на видобуток і розвиток енергетики.

Інші регіони також демонструють значний потенціал. Львівська область залучила 81,215 млн доларів у створення Львівського індустріального парку, орієнтованого на видобуток і легку промисловість. Волинська область реалізує індустріальний парк «Novo» з акцентом на харчову та переробну промисловість, обсяг інвестицій у який становить 15,9 млн доларів.

Закарпатська область спрямовує інвестиції на логістичну інфраструктуру, залучивши 100 млн доларів для створення логістичного хабу. У Житомирській області основний акцент робиться на будівництві житла для внутрішньо переміщених осіб, що постраждали внаслідок військових дій, із сумою інвестицій 204,25 млн доларів. Київська область інвестує в транспортну та логістичну інфраструктуру, зокрема в будівництво складського комплексу вартістю 136,934 млн доларів.

Черкаська область демонструє орієнтацію на відновлювану енергетику, зокрема вітрову електростанцію потужністю 152,5 МВт, на яку виділено 256,2 млн доларів. Кіровоградська область інвестує у важку промисловість та харчову переробку, виділивши 485,93 млн доларів на будівництво заводу з виробництва листового скла. Миколаївська область реалізує програму розвитку сільського господарства «Agrofusion 2023–2027» із залученням 45 млн доларів.

Одеська область приділяє увагу агропромисловому сектору, створивши індустріальний парк «Малий Аджалицький Лиман» із сумою інвестицій 434,235 млн доларів. У Сумській області значущим проектом є модернізація системи водовідведення в місті Суми, що передбачає інвестиції в розмірі 167,847 млн доларів. Полтавська область робить ставку на агропромисловий комплекс, реалізуючи проект кормового концентрату соєвого білка вартістю 67 млн доларів⁶³.

Отже, інвестиційна привабливість регіонів демонструє значний потенціал для розвитку. Однак реалізація цих проектів залежить від ефективності державного управління, підтримки інвесторів та створення сприятливих умов для бізнесу. Модернізація виробництва, розвиток інфраструктури та технологічні інновації є ключовими факторами, що визначатимуть економічну стійкість та конкурентоспроможність України в майбутньому. Завданням уряду є забезпечення стабільного інвестиційного клімату, що сприятиме довгостроковому економічному зростанню та покращенню добробуту населення.

Світова фінансова криза та внутрішні виклики, з якими стикається Україна, значно уповільнили процес модернізації економіки. Ці чинники не лише посилили технологічну відсталість, а й поглибили залежність від зовнішніх ринків, що негативно впливає на здатність країни забезпечити конкурентоспроможність своєї економіки. За таких обставин актуальною є

⁶³ Інвестиційна карта України. URL: <https://investmentmap.com.ua/ua/main-ua/> (дата звернення: 05.11.2024).

оцінка загроз і ризиків, які виникають унаслідок впливу глобалізаційних процесів.

Одна з основних загроз полягає в нерівномірному розподілі ресурсів та вигод, які виникають у процесі глобальної інтеграції. Глобалізація не завжди дотримується принципів економічної справедливості. Вона формує чіткий поділ економік на ефективні та неефективні. У цьому контексті існує серйозна небезпека нерівного розподілу ресурсів не лише між країнами, а й серед різних суб'єктів господарювання, що підсилює дисбаланси у світовій економіці та може створювати передумови для економічної нестабільності.

Загрози, які випливають із глобалізаційних процесів, можна узагальнити у кількох основних напрямках впливу. Наприклад, нерівномірний розподіл переваг глобалізації створює загрози для добробуту громадян, посилюючи соціальну напруженість і ризик масового безробіття. Регіоналізація міжнародного господарства також веде до викривлень у розподілі переваг і посилює залежність економік від кількох ключових регіонів. Це збільшує вразливість національних економік до зовнішніх шоків і може провокувати занепад окремих галузей промисловості.

Деіндустріалізація економіки стає ще однією серйозною проблемою, особливо для країн, які мають значну частку промислового виробництва у своїй економіці. Відсутність інвестицій у модернізацію промислових потужностей і зниження конкурентоспроможності призводять до поступового занепаду індустріальних секторів. Збільшення рівня злочинності та активізація терористичних актів є ще одним аспектом загроз, пов'язаних із глобалізацією, що вимагає постійного моніторингу і впровадження ефективних заходів безпеки.

Для аналізу цих загроз важливо використовувати кількісні показники. Наприклад, індикатори нерівномірного розподілу переваг глобалізації розраховуються як співвідношення вигод і витрат від участі в глобалізаційних процесах. Показник залежності визначається співвідношенням обсягів експорту та імпорту, що дозволяє оцінити рівень

відкритості та вразливості економіки. Також важливі показники деіндустріалізації, рівня тінізації економіки та індекс тероризму, які дають можливість оцінити безпекову ситуацію в країні. Узагальнення і систематизація цих показників дозволяють формувати чітке уявлення про загрози економіці та визначати напрямки для посилення економічної безпеки держави.

Таким чином, аналіз глобалізаційних процесів і їх впливу на економіку України свідчить про значну важливість ефективного державного управління в умовах сучасних викликів. Глобалізація створює нові можливості для економічного зростання і міжнародного співробітництва, але водночас приносить серйозні загрози, такі як нерівномірний розподіл ресурсів, посилення економічної залежності від зовнішніх ринків, деіндустріалізація, поширення шахрайських схем та зростання соціальної напруженості.

Ефективне державне управління є ключовим чинником для подолання цих викликів і забезпечення стабільності економічної системи. Уряд повинен зосередитися на створенні сприятливих умов для інноваційного розвитку, підтримці високотехнологічних галузей і модернізації промислових підприємств. Політика держави має бути спрямована на зниження залежності від експорту сировини та стимулювання розвитку внутрішнього ринку.

Державне управління відіграє вирішальну роль у зміцненні інвестиційної привабливості країни. Створення стабільного та передбачуваного інвестиційного клімату, впровадження ефективних механізмів регулювання та підтримка підприємництва мають стати пріоритетними завданнями. Важливо забезпечити збалансований підхід до управління зовнішніми ресурсами, щоб мінімізувати негативні наслідки глобалізації та зберегти економічну стійкість.

Отже, державне управління має адаптуватися до нових глобальних умов, удосконалюючи свої методи та інструменти для захисту національних інтересів. Впровадження стратегічних ініціатив, які враховують вплив

глобальних процесів, стане основою для довгострокового економічного зростання і посилення позицій України на світовій арені.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1 Стратегії адаптації державної економічної політики до глобальних викликів

Стратегії адаптації державної економічної політики до глобальних викликів повинні враховувати не лише сучасні загрози, але й перспективні напрями економічного розвитку в умовах швидкоплинної глобалізації.

Основним завданням державної політики є підвищення економічної стійкості, забезпечення конкурентоспроможності та збереження соціальної стабільності (таб.3.1).

**Таблиця 3.1. Стратегії адаптації державної економічної політики до
глобальних викликів**

Стратегія	Напрямок реалізації	Очікуваний результат	Відповідальні органи
Інноваційно-технологічний розвиток	Інвестиції в науку, технології, стартапів	Зростання продуктивності, модернізація економіки	Міністерство економіки, МОН
Диверсифікація економіки	Розвиток обробної промисловості, агропромислового сектору	Зниження залежності від сировинних ринків	Міністерство аграрної політики, Мінекономіки
Управління ризиками економічна безпека	Управління ризиками та економічна безпека	Управління ризиками та економічна безпека	Управління ризиками та економічна безпека
Підтримка інвестиційної привабливості	Податкові стимули, покращення інфраструктури	Податкові стимули, покращення інфраструктури	Держслужба інвестицій, Мінфін
Екологічна стійкість	Розвиток зеленої енергетики, екологічні стандарти	Зменшення викидів, покращення екологічної ситуації	Міністерство екології, Мінфін
Розвиток людського капіталу	Освітні реформи, перепідготовка кадрів	Підвищення кваліфікації робочої сили, зростання продуктивності	МОН, Мінсоцполітики
Європейська інтеграція міжнародна	Гармонізація законодавства з нормами ЄС, активна участь у	Поглиблення економічної інтеграції, доступ до	Міністерство закордонних справ, Мінекономіки

співпраця	міжнародних організаціях	ринків ЄС	
-----------	--------------------------	-----------	--

Джерело: розроблено автором

Інноваційно-технологічний розвиток є важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності та економічної стійкості країни в умовах глобалізації. Створення умов для розвитку науково-дослідницької діяльності, впровадження інновацій та стимулювання інвестицій у високотехнологічні галузі стають пріоритетами державної політики. Підтримка стартапів, трансфер технологій та стимулювання співпраці між науковими установами й бізнесом сприятимуть підвищенню продуктивності та ефективній модернізації національної економіки. Для досягнення цих цілей необхідна активна участь уряду в створенні інноваційного середовища.

Диверсифікація економіки має на меті зменшення залежності від коливань світових цін на сировину та розвиток багатоструктурної економіки. Важливою складовою цієї стратегії є активне впровадження обробної промисловості, розвиток агропромислового комплексу та послуг. Підтримка внутрішнього ринку шляхом розширення секторів економіки дозволяє зміцнити фінансову стійкість країни та створити додаткові можливості для економічного зростання. Розширення експортного потенціалу та стимулювання локального виробництва є важливими елементами цієї стратегії.

Економічна безпека та управління ризиками включають розробку комплексних систем моніторингу та управління потенційними загрозами. Ефективна координація дій державних установ дозволяє захистити економіку від негативного впливу зовнішніх чинників, таких як фінансові кризи або геополітична нестабільність. Система управління ризиками забезпечує стабільність економічного середовища, дозволяючи швидко адаптуватися до змін у світовій економіці та мінімізувати втрати. Поглиблення співпраці з міжнародними партнерами також відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки.

Підтримка інвестиційної привабливості є необхідною для залучення прямих іноземних інвестицій, що сприятиме розвитку інфраструктури та створенню нових робочих місць. Уряд повинен створити сприятливі умови для ведення бізнесу, які включають захист прав інвесторів, спрощення адміністративних процедур та впровадження податкових стимулів. Інвестиції у стратегічні галузі, такі як енергетика, логістика та переробна промисловість, сприятимуть підвищенню економічного потенціалу країни. Підтримка проектів державно-приватного партнерства також є перспективним напрямом розвитку.

Реформування системи державного управління спрямоване на підвищення ефективності державних інститутів, зменшення бюрократії та підвищення прозорості. Запровадження цифрових технологій, автоматизація державних послуг і впровадження сучасних систем управління дозволяють оптимізувати адміністративні процеси та підвищити якість державного управління. Зменшення корупційних ризиків і раціональне використання бюджетних коштів є ключовими умовами для досягнення цих цілей. Адміністративні реформи сприятимуть зростанню довіри до державних інститутів та покращенню інвестиційного клімату.

Соціальна адаптація та захист населення стають особливо важливими в умовах глобальних змін. Уряд має реалізовувати програми підтримки зайнятості, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров'я. Реформи у сфері соціальної політики повинні враховувати потреби сучасного ринку праці та сприяти перекваліфікації кадрів. Соціальна підтримка забезпечує стабільність і сприяє ефективній адаптації населення до нових умов. Інвестиції у людський капітал мають стратегічне значення для підвищення продуктивності та забезпечення довгострокового зростання економіки.

Підтримка малого та середнього бізнесу є необхідною для зміцнення економічної стабільності та створення робочих місць. Розвиток підприємництва потребує програм доступного фінансування, зокрема

кредитування на вигідних умовах, підтримки експорту та створення бізнес-інкубаторів. Малий і середній бізнес має стати драйвером інновацій та забезпечити економічне зростання. Сприяння розвитку підприємництва також знижує рівень безробіття та сприяє соціальній стабільності.

Комплексне впровадження цих стратегій дозволить Україні ефективно реагувати на глобальні виклики та забезпечити економічне зростання в довгостроковій перспективі. Ефективне державне управління відіграє вирішальну роль у координації цих заходів, сприяючи формуванню гнучкої та стійкої економічної системи, здатної швидко адаптуватися до змін у світовому середовищі.

3.2 Пропозиції щодо реформування економічної політики України

Україна, як країна, що активно інтегрується в глобальний економічний простір, потребує постійного оновлення та вдосконалення своєї економічної політики. Для побудови ефективної економічної політики України необхідно врахувати переваги, які надає глобалізація, та адаптуватися до сучасних викликів і перспектив, що виникають у світовому просторі. Глобалізаційні процеси створюють як нові можливості, так і серйозні загрози, і держава повинна мати чіткі механізми для реагування на них.

Однією з основних переваг глобалізації є можливість мобілізації значних обсягів капіталу. Для України це означає необхідність створення сприятливих умов для залучення інвесторів і розробки фінансових продуктів, які б відповідали потребам глобальних ринків. Залучення капіталу з міжнародних джерел може прискорити розвиток інфраструктури, підвищити якість життя громадян і забезпечити фінансову стабільність країни. Інвестиційні програми повинні бути спрямовані на стратегічно важливі галузі, які забезпечують економічне зростання та сприяють технологічному прогресу.

Передові технології, які сприяють зниженню витрат на транспортування та телекомунікації, є ще одним важливим аспектом, що

повинен бути врахований у національній економічній політиці. Уряд має активно підтримувати впровадження технологічних інновацій і сприяти розвитку інформаційної інфраструктури та дозволить інтегрувати внутрішні ринки в глобальні економічні процеси, забезпечити швидкий і ефективний обмін товарами та послугами, а також створити нові робочі місця. Інтеграція сучасних технологій допоможе країні залишатися конкурентоспроможною та ефективно використовувати наявні ресурси.

Зняття обмежень на рух капіталу і робочої сили через національні кордони є ще одним важливим фактором, який слід врахувати. Україна повинна забезпечити умови для вільного пересування іноземних інвесторів і спеціалістів, що сприятиме підвищенню рівня знань і навичок серед місцевих фахівців. Лібералізація руху капіталу полегшує залучення інвестицій, що сприяє розширенню економічної активності та розвитку нових галузей, таких як інформаційні технології, які мають великий потенціал для економічного зростання.

Інтеграція країн, що розвиваються, у світовий виробничий процес через діяльність транснаціональних корпорацій є ще одним важливим аспектом. У цьому контексті Україна повинна розробити політику, яка сприяла б залученню ТНК і стимулювала їхню діяльність у країні та має включати поліпшення інвестиційного клімату, спрощення регуляторних процедур і створення умов для трансферу технологій. Досвід ТНК може сприяти модернізації національної економіки та підвищенню продуктивності вітчизняних підприємств.

Створення нових робочих місць у сфері інформаційних технологій та інших перспективних галузях має стати одним із пріоритетів реформування економічної політики, що потребує розвитку освітньої системи та перекваліфікації робочої сили, щоб підготувати спеціалістів, які відповідатимуть сучасним вимогам ринку праці. Інвестиції в людський капітал, розвиток технологій і підтримка інновацій стануть запорукою економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Доступ до інформації та сучасних науково-технічних розробок є ще однією перевагою глобалізації, яка має бути максимально використана. Державна політика повинна сприяти створенню платформ для обміну знаннями, підтримці науково-дослідницької діяльності та розвитку партнерств із міжнародними науковими організаціями. Такі заходи забезпечать інтеграцію української науки у світове наукове співтовариство та сприятимуть впровадженню інновацій у національну економіку.

Глобалізація також сприяє підвищенню рівня життя населення та покращенню соціальних показників у більшості частин світу. Для України важливо спрямувати додаткові ресурси на соціальні програми, охорону здоров'я та освіту, забезпечуючи таким чином стійкий соціально-економічний розвиток. Покращення якості життя громадян має бути інтегральною частиною економічної політики, що передбачає залучення міжнародної допомоги та створення партнерських програм з іншими країнами.

Високі витрати на дослідження промислових технологій є ще одним викликом, на який слід звернути увагу. Уряд повинен підтримувати розвиток наукомістких галузей, інвестуючи у фундаментальні дослідження та прикладні наукові розробки. Це забезпечить стійкий технологічний розвиток країни та підвищить її конкурентоспроможність у світовій економіці. Використання міжнародного досвіду та найкращих практик сприятиме прискоренню впровадження інновацій і створенню умов для тривалого економічного зростання.

Таким чином, врахування перспектив глобалізації та розробка ефективної економічної політики дозволить Україні не лише адаптуватися до сучасних викликів, а й максимально використати наявні можливості для зміцнення економічної стійкості та покращення добробуту громадян.

На нашу думку, реалізація зазначених пропозицій щодо реформування економічної політики України дозволить суттєво підвищити конкурентоспроможність національної економіки, створити сприятливі

умови для залучення іноземних інвестицій і сприяти довгостроковій економічній стабільності. У контексті глобалізаційних процесів особливо важливим є акцент на диверсифікації економіки та підтримці інноваційних технологій. Очікувані результати від впровадження цих реформ можуть бути оцінені через декілька ключових аспектів.

По-перше, стимулювання інноваційно-технологічного розвитку призведе до зростання продуктивності вітчизняних підприємств і підвищення їхньої конкурентоспроможності на світових ринках. На нашу думку, інвестиції у високотехнологічні сектори економіки та підтримка стартапів дозволять створити нові робочі місця, підвищити якість продукції та прискорити процеси модернізації виробництва. Ми очікуємо, що запровадження державних програм з підтримки інновацій дозволить збільшити частку продукції з високою доданою вартістю в загальному експорті України, що позитивно вплине на платіжний баланс країни.

По-друге, диверсифікація економіки сприятиме зниженню залежності України від коливань світових цін на сировинні товари. На нашу думку, розвиток агропромислового комплексу, обробної промисловості та сфери послуг створить додаткові джерела доходів для економіки та зменшить ризики, пов'язані зі світовими економічними кризами. Ми очікуємо, що диверсифікація сприятиме зростанню ВВП на рівні 3-5% на рік у середньостроковій перспективі, забезпечить стабільне зростання внутрішнього попиту та зміцнить позиції України як надійного економічного партнера на світовому ринку.

По-третє, створення системи управління ризиками забезпечить ефективний захист економіки від зовнішніх шоків і фінансових криз. На нашу думку, впровадження сучасних інструментів для управління валютними ризиками, зменшення зовнішньої боргової залежності та посилення фінансової безпеки дозволить зберігати макроекономічну стабільність навіть в умовах глобальної нестабільності. Очікувані результати

включають стабільний обмінний курс, зниження інфляційних ризиків та створення резервів для кризових ситуацій.

По-четверте, підтримка інвестиційної привабливості має створити передумови для збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій. На нашу думку, створення сприятливого бізнес-клімату, захист прав інвесторів і розширення податкових стимулів забезпечать приплив капіталу в ключові галузі економіки. Ми очікуємо, що ці заходи дозволять залучити від 5 до 7 мільярдів доларів США іноземних інвестицій щорічно, що сприятиме модернізації інфраструктури та створенню нових робочих місць.

По-п'яте, реформування системи державного управління дозволить підвищити ефективність управлінських рішень і зменшити рівень корупції. На нашу думку, впровадження цифрових інструментів, оптимізація бюджетних витрат і підвищення прозорості діяльності державних інститутів сприятимуть зміцненню довіри бізнесу до держави. Очікувані результати включають покращення позиції України в міжнародних рейтингах конкурентоспроможності та зниження адміністративних бар'єрів для підприємницької діяльності.

По-шосте, соціальна адаптація є важливим елементом економічної політики, оскільки вона забезпечує підтримку найбільш вразливих верств населення в умовах глобальних змін. На нашу думку, розвиток системи охорони здоров'я, освіти та соціального захисту дозволить забезпечити гідні умови життя для громадян і підготувати трудові ресурси до нових викликів. Ми очікуємо, що такі заходи сприятимуть зниженню рівня безробіття, підвищенню кваліфікації працівників та зміцненню соціальної стабільності в країні.

По-сьоме, підтримка малого та середнього бізнесу стане важливим чинником для розвитку національної економіки. На нашу думку, створення бізнес-інкубаторів, надання доступного кредитування та сприяння експорту продукції українських підприємців забезпечать зростання сектору МСП. Очікувані результати включають зростання частки МСП у ВВП до 40% та

збільшення кількості нових підприємств, що стане драйвером економічного зростання і створення нових робочих місць.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Дослідження поняття, сутності та завдань державного управління економікою дозволило визначити його як складний і багатогранний процес, орієнтований на реалізацію стратегічних цілей соціально-економічного розвитку. Державне управління спрямоване на гармонізацію економічних, соціальних і екологічних аспектів з метою досягнення суспільного добробуту, забезпечення стабільності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Основними функціями державного управління є регулювання економічної діяльності, стимулювання інноваційного розвитку, координація економічних процесів, а також контроль за їх ефективністю. Особливу увагу приділено розгляду принципів державного управління, таких як прозорість, законність, ефективність та підзвітність, які є базовими для побудови стійкої економічної системи.

Результати аналізу підтверджують, що державне управління економікою відіграє ключову роль у подоланні недоліків ринкової економіки, таких як асиметрія інформації, недосконала конкуренція та зовнішні ефекти. Визначено, що ефективна економічна політика повинна враховувати виклики глобалізації, потребу у впровадженні інновацій, адаптацію до технологічних змін і інтеграцію цілей сталого розвитку. Таким чином, державне управління виступає основою для формування збалансованої економічної системи, здатної забезпечити довгострокове зростання та соціальну стабільність в умовах постійно змінюваного економічного середовища.

2. Аналіз впливу глобалізаційних процесів на систему державного управління дозволяє визначити основні виклики та можливості, які формуються у сучасних умовах. Глобалізація сприяє посиленню міжнародної інтеграції, стимулює обмін технологіями, знаннями та ресурсами, створює умови для відкриття нових ринків і зміцнення економічного співробітництва.

Водночас, вона ставить перед державним управлінням складні завдання, пов'язані з адаптацією до глобальної економічної нестабільності, зростанням соціальної мобільності, розвитком інформаційних технологій та необхідністю збереження національної ідентичності.

У результаті глобалізаційних процесів державні системи управління зіштовхуються з викликами, такими як залежність від міжнародних ринків, конкуренція з транснаціональними корпораціями, необхідність забезпечення соціальної стійкості та захисту національних інтересів. Водночас, успішне використання можливостей глобалізації через розробку ефективних стратегій, модернізацію управлінських підходів та посилення міжнародної співпраці дозволяє державам забезпечувати стійкий розвиток і підвищувати свою конкурентоспроможність у глобальному середовищі.

3. Аналіз розвитку українського суспільства в умовах глобалізації показує, що інтеграція України у світові процеси створює як унікальні можливості, так і серйозні виклики. З одного боку, глобалізація відкриває перспективи економічного зростання, інноваційного розвитку та модернізації державного управління, сприяє підвищенню ефективності державних інститутів та впровадженню нових технологій. Участь у глобальних ринках, євроінтеграційні прагнення та розвиток цифрової інфраструктури створюють умови для покращення конкурентоспроможності країни та зміцнення її позицій на міжнародній арені.

З іншого боку, глобалізація загострює проблему залежності економіки від зовнішніх ринків, викликів міграції та збереження національної ідентичності. Високий рівень корупції, недостатня здатність державних інституцій реагувати на виклики та еміграція людського капіталу вимагають комплексних реформ і стратегічного підходу. Для успішної інтеграції в глобалізований світ Україна має впроваджувати сучасні інструменти державного управління, стимулювати інноваційний розвиток і підтримувати соціальну стабільність, зберігаючи баланс між міжнародними зобов'язаннями та національними інтересами.

4. Аналіз регулювання та оцінки показників економічного управління в Україні свідчить про значну трансформацію економічної політики та її адаптацію до сучасних викликів. Протягом 2024 року уряд реалізував низку заходів, спрямованих на стабілізацію економіки та підвищення її стійкості в умовах війни та глобальних змін. Одним із ключових напрямів стало залучення міжнародної фінансової допомоги, яка забезпечила 69% потреб додаткового фінансування державного бюджету, що є критично важливим з огляду на значний обсяг витрат на оборонні потреби, які становлять близько половини загального бюджету.

Податкові надходження у вересні 2024 року зросли на 26% порівняно з попереднім роком і склали 117,9 млрд грн. Основним драйвером стали акцизні податки, які збільшилися на 95%, а також податок на додану вартість, що зріс на 16,5%. Реалізація програм підтримки підприємництва, таких як "Доступні кредити 5-7-9%", сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, що залишається важливим елементом економічного зростання. Однак залежність економіки від зовнішнього фінансування залишається викликом, який потребує вирішення через активізацію внутрішніх інвестиційних процесів та структурних реформ.

Реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України у II кварталі 2024 року зріс на 3,7% порівняно з попереднім роком. Прогнози міжнародних організацій на 2024 рік коливаються між 3% (МВФ) та 4,7% (ЄБРР), що відображає як позитивні тенденції, так і виклики для забезпечення сталого економічного зростання. Натомість негативний баланс зовнішньої торгівлі, який у вересні досяг -\$3,2 млрд, підкреслює необхідність диверсифікації експорту та підвищення конкурентоспроможності національної продукції.

Отже, державне управління економікою в Україні демонструє позитивні зрушення у сфері податкової політики, підтримки підприємництва та стабілізації фінансової системи. Водночас залишаються актуальними питання посилення інвестиційної привабливості, зниження тінізації економіки та

впровадження ефективних реформ, що забезпечать довготривалу економічну стабільність.

5. Аналіз впливу глобалізаційних процесів на державне управління економікою України свідчить про важливість адаптації управлінських механізмів до викликів сучасності. Глобалізація створює як значні можливості для інтеграції України у світову економіку, так і серйозні виклики, пов'язані із залежністю від зовнішніх факторів, зростанням конкуренції та економічною нестабільністю.

Основні напрями адаптації включають модернізацію державного управління, забезпечення економічної стійкості та впровадження інноваційних підходів до управління фінансами. У 2023 році Україна посіла 44 місце за Індексом глобалізації, що свідчить про поступову інтеграцію до світових економічних процесів, але водночас вказує на необхідність глибших реформ для підвищення конкурентоспроможності.

Протягом останніх років уряд реалізував низку програм для стимулювання економічного розвитку. Наприклад, інвестиції у створення індустріальних парків у Львівській (81,2 млн доларів) та Одеській (434,2 млн доларів) областях сприяють розвитку промисловості та логістики. Разом із тим, виклики, пов'язані з нерівномірністю розподілу ресурсів і нерівністю доступу до інвестиційних потоків, потребують перегляду державних пріоритетів.

Для ефективного державного управління в умовах глобалізації необхідно розробити стратегічні інструменти, які б дозволили мінімізувати ризики, пов'язані з нерівномірним розподілом ресурсів, підвищити інвестиційну привабливість і забезпечити економічну стабільність. Такі кроки сприятимуть стійкому розвитку економіки України та її успішній інтеграції у світову економічну систему.

6. Аналіз стратегій адаптації державної економічної політики до глобальних викликів свідчить про необхідність комплексного підходу для забезпечення стійкості економіки України в умовах глобалізації. Основними

напрямами державної політики мають бути інноваційно-технологічний розвиток, диверсифікація економіки, підтримка інвестиційної привабливості, екологічна стійкість та розвиток людського капіталу. Впровадження інновацій та стимулювання науково-дослідної діяльності дозволить модернізувати економіку, підвищити її конкурентоспроможність і забезпечити довгострокове економічне зростання. Диверсифікація економіки шляхом розвитку обробної промисловості, агропромислового сектору та послуг сприятиме зменшенню залежності від коливань світових цін на сировину і посилить внутрішню економічну стійкість.

Підтримка інвестиційної привабливості через податкові стимули, покращення інфраструктури та захист прав інвесторів стане ключовим фактором залучення прямих іноземних інвестицій, що сприятиме створенню нових робочих місць і розвитку стратегічних галузей. Розвиток людського капіталу через освітні реформи, перекваліфікацію кадрів і стимулювання інноваційної діяльності підвищить кваліфікацію робочої сили, збільшить продуктивність праці та сприятиме інтеграції України у світову економіку. Реалізація цих стратегій у поєднанні з ефективним управлінням ризиками, екологічною стійкістю та підтримкою соціального захисту населення дозволить Україні адаптуватися до глобальних викликів, забезпечити економічне зростання та посилити свої позиції на міжнародній арені.

7. Адаптація України до сучасних глобалізаційних викликів потребує всебічного реформування економічної політики. Використання можливостей глобалізації, зокрема залучення іноземних інвестицій та розвиток високотехнологічних галузей, є важливим завданням державної стратегії. Впровадження інноваційних технологій, підтримка малого та середнього бізнесу, зниження залежності від сировинного експорту та розвиток інфраструктури сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Ефективна реалізація цих заходів дозволить Україні залучити значні обсяги капіталу, покращити інвестиційний клімат і забезпечити сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Соціальні аспекти реформ також відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності. Розвиток системи соціального захисту, освіти та охорони здоров'я дозволить готувати кваліфіковані кадри для сучасного ринку праці, сприяючи підвищенню добробуту населення. Важливим напрямом є створення системи управління ризиками, що захистить економіку від зовнішніх криз та підвищить фінансову безпеку. Таким чином, реалізація запропонованих ініціатив дозволить Україні ефективно реагувати на глобальні зміни, зберігаючи стабільність і просуваючись шляхом стійкого економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Місце категорії «державне управління» в теорії адміністративного права. Часопис Київського університету права. 2004. № 2. С. 3-4.
2. Адамовська В.С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2017 URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1063> (дата звернення: 10.10.2024)
3. Адм.право.загальна.частина(Тема7).URL:https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec7.html (дата звернення: 11.10.2024).
4. Бебик В.М., Шергін С.О., Дегтерьова Л.О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика : монографія. Київ : Ун-т «Україна», 2006. 140 с
5. Бевз С. І. Співвідношення понять «організаційно-господарські відносини» та «державне регулювання господарської діяльності». Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Політологія. Соціологія. Право. 2015. Випуск 3/4 (27/28). С.134.
6. Білобровко, Олександр Вплив глобалізму на розвиток українського суспільства. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. відп. за вип.Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 712-714.
7. Білорус О.Г., Мацейко Ю. Глобальні перспективи і сталий розвиток. Київ : МАУП, 2005. 492 с.
8. Боголюбов В.М. та ін С 77 Стратегія сталого розвитку: Підручник. Київ: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с
9. Бюджетний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 05.11.2024).

10. Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня "Рута"», 2018. 408 с
11. Гетманець О. П., Коробцова Д. В., Єжелій Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). Академічні візії. 2023. №. 20.
12. Головна - фонд розвитку підприємництва. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://Bdf.Gov.Ua/> (дата звернення: 19.10.2024).
13. Господарський кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
14. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. Київ.: Знання-Прес, 2008. 213 с.
15. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (гол.) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І.А.Грицяк (співголова), Ю.П. Сурмін (співгол.) та ін. 764 с. URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/ec33d206-7309-4034-a00f-074bcb7916ce.pdf (дата звернення: 15.10.2024)
16. Євроінтеграція. Міністерство інфраструктури України.URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>
17. Інвестиційна карта України. URL:<https://investmentmap.com.ua/ua/main-ua/> (дата звернення: 05.11.2024).
18. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. А. В. Калина. Київ. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 498 с. : іл. Бібліогр. : с. 490–497.
19. Колоїз Ж. Глобалізаційні процеси та їхні наслідки для національних еколінгвальних систем. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2022. № 21. С. 9–22.

20. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
21. Костецька Т. А. Громадянське суспільство і інформаційне суспільство: концептуальні та нормативні аспекти взаємозв'язку. Правова держава. Одеса, 2014. № 26. С. 210–219.
22. Котуков О. А. Феномен глобалізації та його вплив на сучасне державне управління. Актуальні проблеми державного управління. 2014. № 1. С. 24–34
23. Котуков О. Особливості впливу глобалізації на сучасні суспільні відносини і публічну службу в Україні. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 169–177
24. Кредити 5-7-9% для бізнесу: умови державної програми кредитування підприємців. ПриватБанк. [privatbank.ua](https://privatbank.ua/business/5-7-9). URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 19.10.2024).
25. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ.: ВЦ «Академія», 2009. 640 с.
26. Організація державного управління у сфері економіки. Коментар. Мего-Інфо - Юридичний портал України №1, Коментар ЦПК, КПК, КУПАП, ККУ, ЦК. URL: <http://mego.info/матеріал/№-3-організація-державного-управління-у-сфері-економіки> (дата звернення: 19.10.2024).
27. Орел Ю. Л., Кулініч О. В. Вплив дерегуляції бізнесу на повоєнне відновлення економіки України: публічно-управлінський аспект. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Київ, 2023. 32. Том 34 (73) № 6. С. 32-39.
28. Осіпова Л. В. Вплив глобалізації на економіку України та її зовнішньоекономічні пріоритети. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України : зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 03 черв. 2020 р.). Вінниця, 2020. Ч. 1. С. 84–97

29. План.Дій. plandiy.com.ua. URL:<https://plandiy.com.ua/about.php> (дата звернення: 05.11.2024).
30. Подп'ятнікова А. Мотиваційний механізм державного регулювання транзитного потенціалу України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. № 4. С. 120–129
31. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 20042015 роки. Офіційний вебпортал парламенту України URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/2004#Text> (дата звернення: 05.11.2024).
32. Риков В. В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. Правове та державне управління. 2020. № 2. С. 204–210
33. Солов'єнко Д. В., Зелінська О. М. Вплив глобалізації на інвестиційні процеси в Україні. Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 3 грудня 2021 р.). Вип. 15. Луцьк : ІВВ Луцького національного технічного університету, 2021. С. 497–500
34. Соломяний Є. Вплив глобалізації на розвиток України: позитивні та негативні наслідки. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Київ, 30 трав. 2022 р.). Київ : КНЕУ, 2022. С. 65–70.
35. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. Київ: Знання, 2007. 271 с.
36. Стратегія сталого розвитку «Україна –2020». Указ Президента України No5/2015 від 12.01.2015. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
37. Томашук І. В. Вплив глобалізаційних процесів на сучасні економічні системи. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 1. С. 153–165.

38. Трекер економіки України під час війни - Центр економічної стратегії. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 20.10.2024).

39. Тульчинська С. О., Корзун Л. С. Цифровізація як засіб трансформації економіки України. Сучасні проблеми економіки і підприємництво. 2020. №25. С. 52–59.

40. Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004рр. Послання Президента України до Верховної Ради України, документ №276а/2000 від 23.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276%D0%B0/2000#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

41. Федірко Н.В., Єфремов Д.П. Електронний текст лекцій науки «Економіка суспільного сектору». Київ: КНЕУ, 2014. 140 с.

42. Хаустова В. В. Теоретичні аспекти фіскального регулювання економічного розвитку держави. Наукові праці НДФІ. 2023. Вип. 3. С.89-101

43. Худавердієва В. А. Політико-економічні аспекти української євроінтеграції: реальність і перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 44. С. 116-123.

44. Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/civil-servants> (дата звернення: 19.10.2024).

45. Цілі сталого розвитку України до 2030 року. Указ Президента України №722/2019 від 30.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

46. Шибасєва Н. В., Бабан Т. О. Д 36 Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. Харків.: ДБТУ, 2022. 272 с

47. Шкурат В.І. Основні засади державного управління в умовах глобалізації. Держава та регіони [URL:http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/42019/10.pdf](http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/42019/10.pdf) (дата звернення: 20.10.2024).

48. Шляхом радикальних економічних реформ. Про основні засади економічної та соціальної політики. Доповідь Президента України. Постанова Верховної ради України No216/94-ВР від 19.10.1994 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/161362__161362 (дата звернення: 19.10.2024).

49. Ясиневич С. Л. Особливості формування громадянського суспільства в інформаційну епоху. Актуальні проблеми державного управління. Київ, 2015. № 2. С. 40–44

50. The official site of KOF Index of Globalization. URL: https://www.hse.ua/org/hse/4432173/mathbase/databases/db_35(Дата звернення 12.10.2024)

51. Top 50 countries in the Globalization Index 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (дата звернення: 20.10.2024).